

Klišé a Archetyp

Nedávné shlédnutí filmu Avatar mě donutilo zamyslet se znovu nad tématem, které mě napadlo už dříve: **Jaký je rozdíl mezi archetypem a klišé?**

Archetyp je cosi, co se objevuje mnohokrát v různých podobách (barvách, příbězích, událostech), ale přesto, kdykoli je tento „prožitkově-imaginální komplex“ aktivován, máte pocit, že právě teď **jste svědky něčeho zcela**

nového a originálního. Například když se poprvé zamilujete (a rozumem víte, že miliony předků museli prožít něco podobného), váš „prožitkový aparát“ vám sděluje, že to tu ještě nikdy nebylo, jste uchváteni tajemnou a neznámou silou, silnější než vaše osobní vědomí. Tato síla vás oslovuje a vy jste vůči

ní jakýmsi způsobem bezmocní. (A to i tehdy, kdy by váš rozum tvrdil, že se jedná o něco banálního nebo běžného).

U klišé jde o opačný prožitek. Ten říká, že to, co právě zažíváte, jste již mnohokrát viděli někde jinde (v „bledě modrém“). Jde o pocit nudy a únavného znechucení, že vám bylo předloženo něco, co zcela určitě není ani nové, ani originální. Je to jako jíst „stejný kus žvance“ den co den.

JE SNAD KLIŠÉ NEPOVEDENÝ POKUS O ZTVÁRNĚNÍ ARCHETYPU?

Klišé je banální, kdežto archetyp banální nikdy není. Archetyp může být jen jednoduchý, prostý. Když půjdete do přírody a podíváte se na nějakou květinu, třeba sedmikrásku – může být její krása banální? Nikoli, ale může být prostá. Všude, kam se rozhlédnete, můžete vidět tisíce takřka stejných sedmikrásek. Přesto ani o jedné z nich se nedá říci, že by byla banální; to slovo do tohoto světa nepatří. Proč? I sedmikrásky, jedna vedle druhé, následují jakýsi vzorec, který se opakuje – stejně tak fungují archetypy. Tento vzorec je kosmický. Není lidským výtvorem. Můžeme to nazvat „přírodním zákonem“, ale nevymyslel jej člověk, lidská mysl. Je tu odpradáвна. Stejně tak je tomu s archetypy. Jsou tu od pradávna, jako kosmické vzorce. Ty mohou být ohromně komplexní – či prosté – ale nikdy ne banální. Slovo banální (stejně jako slovo 'kýč') se může vztahovat jen k tomu, co vytvořila lidská mysl.

Čili, klišé i archetyp mají společný princip opakování, avšak archetyp čerpá svou sílu z kosmických (přírodních) zákonitostí, kdežto klišé tuto oporu nemá; je **až příliš průhledným mentálním konstruktem**. Přesto klišé za určitých podmínek působí.

PROČ NA NĚKOHO KLIŠÉ PŮSOBÍ A NA NĚKOHO NE?

Klišé nepůsobí na toho, kdo motiv rozeznal právě jakožto klišé; jeho zážitek se vytratil. Připomíná to situaci, když vyschne říční řečiště a proud prožitků se zastaví. U jiného člověka však klišé zafunguje. Domnívám se, že je to tím, že v tomto člověku je potřeba čehosi, čemu

klišé vychází vstříc. Tento člověk někde ve své duši po klišé touží. Touží po jistotě, kterou mu opakování téhož skýtá. Onen člověk chce vidět předvídatelné motivy, situace, události tak, aby byla posílena jeho ontologická jistota, pocit, že věci jsou na správném místě a fungují podle jakéhosi řádu. Klišé je pro něho útočiš-

těm, polem, kde jsou věci jasné a přehledné, kde jej nic nerozrušuje, kde je hranice mezi dobrem a zlem namalovaná pastelkou pětiletého dítěte. Čili, klišé poskytuje prožívajícímu iluzi řádu. Není to sice řád, *jak věci jsou* (přírodně, kosmicky), ale je to alespoň nějaký řád, řád po kterém touží jeho infantilní mysl. Je to nalezený řád bez hledání, bez touhy po objevování a poznávání, je to návrat do věčného-jednoduchého-téhož. Je to iluze poznání. Ne však poznání, jak věci jsou, ale *jak chceme, aby byly*. Protože kdyby takto byly, byl bychom zbaveni nejistoty.

Klišé vychází vstříc potřebě jistoty v lidské mysli, a přitom nepožaduje ani špetku odvahy či touhy poznávat. Je to jakýsi opiový balzám pro duši člověka, který je zmítán protichůdnými informacemi z bitevních vřavy světa a domnívá se, že všechnen řád se ze skutečného světa již vytratil. Proto se uchyluje do svého soukromého světa, jakéhosi dětského pokoje (s Kenem a Barbie), do něhož se na chvíli schová, aby se ujistil, že *alespoň někde ještě nějaký řád existuje*. (Předvídatelnost je náhražka řádu).

Proto i klišé působí. Avšak jen pro mysl, která jej potřebuje, protože oslepila otvory, jimiž vstupuje *poznání nového*. (A otevřít se novému znamená vždy otevřít se také nejistotě.) Nikdo však není zcela vidoucí, takže některým klišé podléháme a vůči jiným jsme imunní.

Klišé tedy není nepovedený pokus o ztvárnění archetypu. Klišé je vytvořeno zcela záměrně za cílem uspokojit potřebu jistoty, která se skrývá v lidské mysli, a na této potřebě vydělat.

Na ztvárnění archetypu se dá pochopitelně vydělat také, ale důležité je, že opravdu dobré ztvárnění archetypu jen tak nezestárne. I opakované shlédnutí téhož filmu vás ovane kouzlem nového, tajuplnou svěžestí. (Můžeme se *k témuž* vracet jako k prameni živé vody. Pokaždé se třpytí jinak).

Je třeba říci, že *archetyp jako takový* nemůže být nikdy úplně vyjádřen, jsou možná jen jeho více či méně zdařilá zobrazení, přepisy do nějakého jazyka (slov, obrazů, symbolů), která budou přiléhavá a srozumitelná té které době, epoše, kultuře, kontextu, situaci. Přesto je pravděpodobné, že i antická tragédie pro nás může být pochopitelná, originální, svěží, působivá. Pokud se tedy nějaký film, kniha stanou *kultovními*, jedná se o to, že nějaký archetyp byl vyjádřen obrazem, který je mimořádně vhodný pro danou kulturu a dobu. Může zrovna tak dojít k reminiscenci a znovu-objevení již dávno vzniklých obrazů či motivů jiných dob či kultur - protože uzrál vhodný čas. Důležité je, že v každém díle, které „čerpá“ z archetypálních struktur, je uloženo cosi nadčasového, co při správném „nasmícení“ intenzivně zazáří a „vyloupne se z temnot“. Neznámená to, že tento záblesk musí uvidět každý. Přesto má potenciál oslovovat široké

zástupy. Toto světlo může zářit i daleko do doby po smrti svých tvůrců.

SHRNUTÍ

Archetypální motiv odkrývá část „implicitního kosmického řádu“, kdežto klišé řád pouze simuluje, předstírá, aby vyšlo vstříc potřebě jistoty obsažené v lidské mysli.

Archetypální motiv je **zdrojem poznání** něčeho nového (a současně starého, což je paradox ne zcela uchopitelný rozumem), jsou *noetické*, zatímco klišé má nulovou poznávací hodnotu.

Může existovat dílo, které „bourá“ a překračuje všechna klišé, zatímco nemůže existovat dílo, které by „bouralo archetypy“, maximálně může těžit z kontrastu a napětí vůči těmto archetypům. (Např. Madonna jako jméno pro ve své době eroticky excentrickou zpěvačku).

Klišé velmi rychle stárnou a s časovým odstupem se stávají neudržitelně průhledné až komické, zatímco archetypální motivy fungují navzdory tisíciletím. **Archetypální motivy jsou nadčasové, zatímco klišé podléhají módě.**

Klišé se dá velmi dobře pojmenovat, zatímco archetypální motiv může mít svá zobrazení, ale vymyká se přesné definici; vždy cítíme, že daná definice je neuspokojivá – jako bychom se snažili vměstnat sluneční kouli do malé zahrádky se sádrovými trpaslíky.

Některá klišé můžeme vnímat jako to, co **definuje žánr** (Bollywoodské svatební sládky, snímky o bohatém továrníkovi a chudé sekretářce z první republiky). Pak jde vlastně o dohodu mezi tvůrcem a divákem (čtenářem). Divák ví, na co jde, že nebude překvapen ničím neznámým a tvůrce tuto jeho potřebu „bez řečí“ uspokojí – jakoby šlo o „rychlou sexuální službu“. Oproti tomu setkání s archetypem je vždy hrou lásky.

Aby byla lépe srozumitelná **nedefinovatelnost archetypu**, představme si situaci, kdy se snažíme vysvětlit stav zamilovanosti někomu, kdo jí nikdy neprožil. Nebude nám rozumět, i kdybychom se rozkrájeli, a my to velmi dobře víme. Ze stejného úhlu si, jsme-li nevěřící, pokusme představit situaci věřícího člověka, který by se měl někomu nevěřícímu pokoušet objasnit podstatu své víry. (Nepochybně i oblast náboženství má svá klišé. Hledejme jej všude tam, kde převládá potřeba jistoty a tradic nad hledáním pravdy nebo kde vládne silná potřeba kohokoli o čemkoli přesvědčovat.)

Postmoderna je stavem, v němž se tvrdí, že neexistuje žádný absolutně platný řád, a právě tento předpis by měl být oním absolutním řádem.

Pohádky, telenovely a sitcomy. Pohádky obsahují archetypální motivy v různých kombinacích a vrstvách, zatímco telenovely pouze varíují různá klišé. Z toho plyne, že pohádky jsou zdrojem poznání, zatímco telenovely jsou založeny

na principu nejistoty plynoucí z nepoznání skutečného světa, kterou mají kompenzovat. Telenovely žádné poznání nepřinášejí. Mají diváka utvrdit, že jeho infantilní vidění světa je zcela v pořádku. To neplatí jen pro telenovely, ale i pro dobré sitcomy jako jsou *Přátelé* či *How I met your mother*. Hlavní podmínkou sitcomu je to, aby se děj na konci epizody vrátil do stejných kolejí, v jakých byl na začátku. Díky tomu sitcom předkládá vždy-známý hermeticky uzavřený svět, skýtající divákovi pocit jistoty (a to navzdory tomu, že jsou vystavěny na geniálním parodování sci-fi klišé jako třeba *Červený trpaslík*). Mnohé sitcomy dokonce zřejmě stojí na tom, že si dělají legraci z určité výšece klišé a stereotypů. *Bigbang theory* si střílí ze světa super inteligentních, ale asociálních geeků, *IT Crowd* ze světa „ajťáků“. Pohádky, především vyprávěné pohádky, aktivují imaginaci a víceznačnost (totéž je možné si představovat po každé jinak), zatímco telenovely směřují k naprosté jednoznačnosti sdělení.

Pohádky jsou pravděpodobně také střípky mozaiky, která ve svém souhrnu odráží nějaký „implicitní řád“. Telenovely jsou epické, sitcomy epizodické. Telenovely na stereotypech a klišé stojí, sitcomy z nich naopak čerpají náměty pro komické situace. Na některé seriály je možno dívat se dvojíma očima: na vážno - a s komickým sebe-parodizujícím odstupem (legenda jménem *Chuck Norris*). Sebe-parodizující, odlehčený přístup se čím dál více promítá i do akčních filmů (*Terminátor 3*). Důvodem je to, že stereotypy a klišé 80. a 90. let se dnes stávají čím dál tím průhlednější a komičtější i pro běžného diváka.

Astrologie. Problém archetypu a klišé je to, co dělí bulvární (pop-) astrologii od „seriózní“. Opět je to téma simulace řádu, konejšení, poskytnutí falešné jistoty, svádění vlastní bezradnosti na „osud“, šalamounského pokrytectví (tvrdíme, že astrologie nefunguje, přesto si horoskop pro naše znamení vždy rádi přečteme, zvláště pokud je lichotivý) versus explanace implicitního kosmického řádu pomocí komplexní soustavy symbolů. I popová astrologie nabízí předpovědi, namísto vysvětlení řádu, v jehož hierarchii má každý člověk své nenahraditelné, jedinečné místo. Popová astrologie redukuje individualitu a na pouhý typ (1 ze 12ti) a jemu nabízí (více-méně chlácholivou a všeobecnou) předpověď (s prvky mírného znepokojení a varování, aby působila přeci jen realisticky).

Víra v řád či chaos. K tomu se váže: vědomí, že nějaký řád vůbec existuje. Víra v jeho existenci nám ve skutečnosti umožňuje daleko lépe snášet nejistotu a být otevřený vůči novému poznání. *Pokud věříme tomu, že žádný (kosmický) řád neexistuje*, budeme potřebovat daleko více ego-obranných mechanis-

pokračování na straně 4

OBSAH

Úvahy

Klišé a Archetyp, V. Franče 1

Bylo, je a bude

Cecilka v Praze, J. Kšica 4

Kázání u příležitosti slavnosti svaté Cecilie v chrámu svatého Víta v Praze, J. Meisner 5

Cecilka v Brně, J. Kub 6

Nový dokument o liturgické hudbě, J. Balík 8

Festival Archaion kallos 2014, E. Kindler 10

Certifikáty pražskému varhanickému dorostu, J. Hrubá 12

Výstava roku 2014, M. Šimáček 13

Recenze, P. Šmolík 14

Z farního věstníku, -JiKu- 14

Již třetí běh kurzu pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecéze v plném proudu, M. Schley Reindlová 15

Rybovka v Pekle, -jša- 15

Ukončení dalšího běhu kurzu pro varhaníky, J. Wustinger ... 16

Rozhovor

Svatba trpasličí, J. Kub 7

Příloha:

Hudební občasník plzeňské diecéze

Úvod do občasníku, F. Radkovský I

Revitalizace katedrálních varhan, P. Šmolík I

Organologické aktuality z plzeňské diecéze, J. Reindl III

Vážení čtenáři,

běh času v redakci je takový divně posunutý. Číslo dostáváte „pod stromeček“, ale vzniká v období adventním. Podobně je tomu na našich kůrech a sborech. Kdo se připravě hudby k liturgii věnuje déle, než výběrem kancionálky 10 minut před mší, ten již nyní ve zkušební dudlání a vytrubuje (v postě hlaholí radostným Alleluia). Což je činnost, která časově odpovídá tomu, co se děje kolem nás v sekulárním světě, kde se tradiční svátky slaví nakupováním. A zatímco sekulární období předvelikonoční se svými zajičkami a pomlázkami už natolik odtrhlo od křesťanské náplně Velikonoc, že to už skoro ani neruší, je ten postkřesťanský advent přece jen nikoli úplně přeznačený, ale jen tak „trochu“ posunutý. O to je však důležitější udržet si povědomí o významu symbolického času. A, připomínám (patrně zbytečně), Vánoce pro nás nekončí 25. 12. v poledne.

Minulé číslo časopisu bylo neobvykle úvahové. Toto číslo je naopak téměř jednozánrové – je naplněno informacemi o tom, co bylo, je a bude. Protože se toho událo, děje a uděje hodně. Proběhla dvě setkání chrámových hudebníků u příležitosti svátku sv. Cecilie, jedno v Praze, o kterém informuje dómský regenschori Josef Kšica a při kterém Joachim kardinál Meisner pronesl kázání, kterému není rovno. Druhé, již tradiční, v Brně, o kterém tentokrát informuji já. O přípravě nového dokumentu o liturgické hudbě, o kterém jsme již informovali v minulém čísle a který byl již zveřejněn a můžete si jej nalézt a přečíst na adrese <http://tisk.cirkev.cz/res/data/188/021156.pdf>, píše zasvěceně P. Jenda Balík. O letošním ročníku festivalu Archaion kallos informuje opět Evžen Kindler.

Dále přinášíme tři informace o diecézních varhanických kurzech. Jitka Hrubá píše o ukončení jednoho běhu v Praze, lektorka Markéta Schley Reindlová píše o dalším plzeňském kole téhož a absolvent Jan Wustinger z Nýrska vzpomíná na jeho předchozí běh. Poslední dva zmiňované články pocházejí z „přetečeného“ Občasníku uplzeňské diecéze, který tvoří přílohu tohoto čísla.

Milan Šimáček vás zve na výstavu „Otevři zahradu rajsou“ do Valdštejnské jízdárny, já jsem našel zajímavou informaci při prohlídce farních věstníků a zmiňujeme i pozoruhodnou plzeňskou tradici „Rybovek“. Tedy vidíte, že se toho opravdu událo hodně.

Rubrika bylo, je a bude je doplněna jednou esejí a jedním rozhovorem. Esej z autorova blogu vysvětluje rozdíl mezi klišé a archetypem. Můžeme v ní s leccím třeba i nesouhlasit, ale je to ten nejlepší text na dané téma, který znám. Rozhovor se vrací k jedné svatbě s opravdu pozoruhodným repertoárem liturgické hudby, která při ní zazněla.

Za celou redakci přeji všem čtenářům požehnané prožití Vánoc a odolné žlučníky při duchovně-hudebních i jinak lahůdkových hodech.

Jiří Kub

PSALTERIUM, revue pro duchovní hudbu

Ročník 8, č. 6/2014

Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Koleční 4, 160 00 Praha 6

IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz

<http://zpravodaj.sdh.cz>

Redakční okruh: Jaroslav Eliáš, Evžen Kindler, Jiří Kub (šéfredaktor), Rastislav Podpera, Tomáš Slavický, Pavel Šmolík (výkonný redaktor), Jarmila Štögrová

Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774

psalterium

pokračování ze strany 2

mů a budeme vytěšňovat daleko větší spektrum (vnímané) reality; je možné, že si budeme budovat řád substituční (srovnávání bobků v kotci podle velikosti). Vědomí kosmického řádu odpovídá pocitu důvěry v život/smrt, ontologické jistotě. Kliše je náplast na toto vše. I (konformní) způsob vedení života může být jakýmsi kliše (strávit neděli s rodinkou v supermarketu a pak jít do multikina; vzít se po škole a porodit děti; udělat kariéru; je mnoho „klišovitých“, neautentických životních scénářů).

Chlapík s xichtem vlka například geniálně vystihl kliše vesnického života v písničce Život na vesnici.

(No, takovejhle život bych fakt nechtěl. / Červená škodovka, slepice, drůbež, / kočky, králíci. / Nedělní obědy. Knedlíky. Zeli. Hovězí maso. / Chodit do hospody. / Pít hnusný, odporný pivo. / Který mi stejně nechutná. / Někdy to má své výhody. / Ale na vesnici, každěj zná každého, / každěj o každým všechno ví. / Když někdo přijde do krámu, / hned prodavač ví, co bude chtít. / Hned si to připraví. / Napíše to propiskou na papírek. / Z hlavy to vypočte. A pak vám to prodá. / Nechci.)

Klišé můžeme tušit všude tam, kde dochází k potlačování všeho znejistujícího a víceznačného.

Hudební motivy a fraktály. Kdybychom archetyp přirovnali k věčně evolujícímu fraktálovému obrazci, jeho sledování by nás nikdy neomrzelo, protože sledovat rozvíjení nějakého řádu, o kterém víme, že je, i když mu nerozumíme, je pro nás nekonečně fascinující. Proto mohou vznikat nová a nová díla variující archetypální motivy, ale ty se stejně nikdy nevyčerpají. Stejně tak je tomu v hudbě. I hudba je fascinující odhalování implicitního řádu na zcela abstraktní úrovni (hudba nic nezobrazuje). I v hudbě existují kliše (popmusic), stejně jako hudební motivy, které jakoby nám už při prvním poslechu byly odněkud povědomé, jako by v nějakém jiném světě, na jiné úrovni bytí již existovaly dávno předtím, než byly zaznamenány do not.

Archetypy se týkají života, zatímco kliše se vztahují k narativním stereotypům a zkratkám, které nemají s životem nic společného. **Jsou to statisticky až příliš často se vyskytující zákonitosti (filmové, divadelní, literární, hudební) řeči.** Jsou to lapsy uvnitř symbolického světa související s (pro tvůrce pohodlným) zjednodušováním.

Klišé můžeme nejnázne definovat jako „narativní stereotyp“. Ten se nemusí týkat jen nějakého uměleckého díla, ale i způsobu, jakým uchopujeme realitu kolem sebe, abychom si usnadnili znejistující poznávání („Všichni cikáni kradou a nechodí do práce“).

Vojtěch Franče

zdroj: <http://lografologii.blogspot.cz>

Cecilka v Praze

V minulosti jsme v pražské katedrále sv. Víta svátek sv. Cecilie již slavili. To byla záležitost příležitostná. Zpíval Strahovský chrámový sbor spolu s Pražským katedrálním sborem za varhanního doprovodu Otto Nováka pod dirigentským vedením svatovítského regenschorio Josefa Kšici. Byla to tehdy mimořádná záležitost, protože byla provedena Mše k sv. Cecilii svatovítského varhaníka Antonína Jandy, který na začátku 30. let minulého století navrhl dispozici romantických Mölzerových varhan.

S příchodem nového pražského arcibiskupa kardinála Dominika Duky OP v roce 2010 se setkávání chrámových sborů na svátek sv. Cecilie od roku 2011 stává pravidlem. V tomto roce je provedena Lužanská mše D dur Antonína Dvořáka. Zpíval ji tristačlenný sbor složený s mnoha chrámových sborů s doprovodem orchestru.

V roce 2012 byla hrána Missa D dur Jana Dismase Zelenky z Metropolitního archivu, v roce 2013 Missa integra D dur Jana Zacha k 300. výročí jeho narození a nakonec v letošním roce 2014 Missa elegans in D skladatele a v letech 1784 – 1814 kapelníka svatovítské katedrály Jana Evangelisty Antonína Koželuha, od jehož smrti letos uplynulo 200 roků.

Je to vždy významný den v životě katedrály, kdy se zároveň pod záštitou pana kardinála koná konference o katedrále sv. Víta v kontextu s evropskými katedrálami (Paříž, Kraków, Miláno, Kolín nad Rýnem). Je to každopádně událost vzbuzující velkou pozornost kunsthistoriků i teologů, na kterou navazuje svatocecilská mše v katedrále za účasti chrámových sborů z Prahy a arcidiecéze.

Tuto mši oslavují postupně kardinálové z katedrál jmenovaných evropských

měst spolu s kardinálem Dukou. Letos celebroid mši emeritní kolínský arcibiskup Joachim Meisner, který pronesl „hudební kázání“, které dokonale oslovilo všechny přítomné a mohlo by se klidně stát studijním textem bohoslovců, kněží a biskupů, jak naznačil v závěrečném poděkování kardinál Dominik Duka.

Mariino Magnificat, Hymny – to jsou modlitby, které v osobě zbožné ženy sv. Cecilie, patronky hudebníků prýští v nepřetržitém zpěvu. Zpěv křesťanských hymnů má nezastupitelné místo hned vedle božího slova a chrámoví hudebníci mají být nejbližšími spolupracovníky biskupa. Zúčastnění členové chrámových sborů pražských kostelů – od sv. Václava na Proseku, od sv. Ignáce, ze strahovské baziliky, z katedrály sv. Víta a v minulosti i od Panny Marie před Týnem, sv. Ducha, Břevnova aj. vždy zpívali s plným nasazením a byli vždy velkoryse pohoštěni panem kardinálem Dukou v Síni kardinála Josefa Berana, kde si navzájem sdělili své dojmy.

Všem jim patří velký dík za nezištnost, nadšení a maximální nasazení při provedení zmíněných mší.

V příštím roce 2015 se bude věnovat přestickému rodáku J. J. Rybovi, který působil v Rožmitále pod Třemšínem a kromě své slavné Vánoční mše „Hej mistře“, složil mnoho kvalitní chrámové hudby. Nezapomeneme na nedožití 85. narozeniny dómského varhaníka Otto Nováka, který si právě velmi cenil Antonína Jandy a jeho stále nedoceněných mší. Jsme stále jeho kvalitní hudbě velmi dlužní. V dalších letech se k němu jistě vrátíme a oslovíme i další sbory z arcidiecéze.

Josef Kšica

foto Václav Chaloupka, Člověk a Víra

Kázání u příležitosti slavnosti svaté Cecilie v chrámu svatého Víta v Praze

Milé sestry, milí bratři!

1. „Pane, otevři mé rty, a začnu tě chválit!“ (Ž 51, 17). Státisíce mnichů, mnišek, sester a kněží, den co den touto prosbou začínají slavit Liturgii hodin, Denní modlitbu církve. „Čeho je srdce plné, tím ústa přetékají“, říká se velmi správně. Co hýbá lidským srdcem, to směji vyjádřit naše ústa. Jednou z největších tísní člověka je vnitřní němota. Němý člověk je vždy v nebezpečí, že se sebou zadusí, protože není schopen vyjádřit to, co se svrchovaně hluboce dotýká jeho srdce. Kdo je uchvácen vroucností a laskavostí Boží, tomu se jakoby sama od sebe dere na rty Boží chvála. V tom jste, milé zpěvačky a zpěváci ve sboru našimi předzpěváky. Nám starším je zpěv mnohdy zatěžko, zato tím snazší je nám skuhrání a nařikání. Proto potřebujeme sbory. Křesťanský hymnus se zrodil ve chvíli, kdy se Boží láska vůči nám lidem zjevila nejzřetelněji: v betlémském chlévě. Když dítě plakalo v betlémských jesličkách, Boží andělé na betlémských lukách zpívali „Gloria in excelsis Deo“, „Sláva na výsostech Bohu“.

2. Když se narodil Kristus, zrodila se i chvíle křesťanského hymnu. Nejpravdivějším vyjádřením křesťanské víry je zpěv. Zpívající společenství je také vždy věřícím společenstvím. Církev je koneckonců něco jako velký sbor. A proto asi jsou nejkrásnější písně a skladby věnovány počtě Boží, počínaje hymnem Magnificat, v němž Panna Maria opěvuje Boží velikost, přes gregoriánský chorál a Palestrinu až k Bachovi, Beethovenovi, Mozartovi a mnoha geniálním českým skladatelům jako jsou Smetana, Dvořák a Janáček. Ti všichni pro velkou hudbu k velevení Boha vytvořili díla, která tak jako Marie v Magnificat stvrzují: „Že se mnou učinil veliké věci ten, který je mocný“ (L 1, 49). Bůh činí člověka ne malým, činí jej velkým.

Kdo svými ústy touží zpívat správně, musí umět správně sluchem naslouchat. Bůh nám dal dvě uši a jenom jedna ústa. Proto správně slyšet je naprosto důležitým předpokladem správného zpěvu. Ježíš často říká svým posluchačům: „Kdo má uši, slyš“ (Mt 11, 15). Kdo naslouchá Božímu hlasu, ten jej také slyší. Kdo naslouchá Bohu, ten mu i náleží. Už proroci se modlí: „Promluv, Pane, tvůj služebník slyší“ (srv. 1 K 3, 9). Kdo je nedoslýchavý anebo vůbec neslyší, ten nemůže zpívat spolu se sborem.

Když Panna Maria nosila pod srdcem Ježíše a vydala se na cestu do hor za svou příbuznou Alžbětou, která byla vysokého věku a také čekala dítě, stalo se cosi, co je naprosto důležité pro zpěvačky a pro zpěváky. Panna Maria s Ježíšem

foto Václav Chaloupka, Člověk a Víra

pod srdcem vejde do Alžbětina domu, a vtom se radostně pohne dítě pod srdcem staré Alžběty, a ta posleze zazpívá první mariánskou antifonu, kterou naše církev zná: „Blahoslavená, která uvěřila!“ (L 1, 45). A když to Maria uslyšela, rovněž začala zpívat, a tu nejkrásnější píseň, jaká je v našich zpěvnících, „Magnificat“ – „Duše má velebí Pána“ (L 1, 46). A když pak se Alžbětín muž, Zachariáš, jemuž jeho nevírou hlas oněměl, navrátil k víře v Boží zaslíbení, uvolnila se mu také ústa a hned zazpíval nesmrtelný „Benedictus“: „Požehnaný buď Pán, Bůh Izraele, proto-

že navštívil a vykoupil svůj lid.“ (L 1, 68). Zpěv je nakažlivý. Nejdřív zpívá Alžběta, ta podnítí ke zpěvu Marii, a ty dvě zpívající ženy nakonec přivedou ke zpěvu starého muže Zachariáše. My muži jsme nejspíš tak trochu těžkopádní, pokud jde o zpěv.

V těchto třech lidech Nového zákona spatřujeme počátek církve. Církev je tedy od počátku církví zpívající. Ke křesťanovi zpěv patří tak jako k rybě voda. Proto jste, milé zpěvačky a zpěváci, tak důležití jako předzpěváci pro celý Boží lid. A mám za to, že českým lidem byl od přírody do srdce zasazen talent ke zpěvu a k hudbě.

Díky vašim velkým skladatelům jsou z vás valnou měrou v Evropě předzpěváci.

3. S církví pak slavit Eucharistii, to znamená slavit veliký svátek. Ne jen tak náhodou Pán zasadil Eucharistii do velikonoční hostiny vyvoleného národa. Tam se nerecitovaly žádné suché texty, nepromlouvalo se v próze, tam se zpívala poezie, to jest, zpívaly se žalmy. Kde národ oslavuje záchranu mocí Boží, tam srdce doslova překypuje, aby ve chvalozpěvu vyjádřilo dík a opěvovalo svou vyvolenost. Proto od počátku při bohoslužbě u svatostánku a v chrámu existovaly sbory a tím zpěv a sakrální hudba.

Sbor je více než pouhé krásné hudební těleso. Je to i model pro naši církev: Harmonie v různosti. Ve sboru mohou všechny ženy být pořád ženami a nemusí se chápat jiných rolí. Smějí, mohou a musí přispívat tím, co je jim nejvlastnější: sopránovými a altovými hlasy. Totéž platí i pro muže. Mají se chápat svých rolí a svých hlasů a nepotřebují si nikde nic vypůjčovat. Mají zpívat tenor, bas, baryton. Pak povstává křehlá zvuková plnost. Pokud by si ovšem každý takřkajíc emancipovaně hodlal zpívat pro sebe, povstal by veliký akustický chaos. Teprve když ty mnohé zpěvačky a ti mnozí zpěváci vezmou za své svoje nejvlastnější hlasy a řídí se dirigentem, pak zaznívá zpěv jako harmonie, jako krása a jako znějící vesmír. Jinak to nejde ani v životě církve!

Církev při bohoslužbě nemá za úkol recitovat texty. K recitaci textů je zapotřebí využívat pouze hlavu. Církev ke své bohoslužbě potřebuje píseň. Píseň, má-li zaznít, potřebuje nejenom hlavu, nýbrž hlavně a zejména srdce jako rezonanční desku. Nejvlastnějším povoláním lidu Božího je zpěv Boží chvály: „Chválit Boha, to je úkol náš.“ Často se mě ve společenstvích kolínských arcidiecéze ptali: „Pane kardinále, vedeme si v našich aktivitách správně?“ Otázku, zda si to nebo ono společenství vede správně, neposuzuji podle jejich aktivit v sociální oblasti a v jiných oblastech. Jestli si to nebo ono společenství vede správně, to se rozhoduje podle slavení Boží chvály. A proto, milé sestry a milí bratři, jako zpěvačky a zpěváci patříte k nejdůležitějším spolupracovníkům vašeho biskupa. Biskup má být jakýmsi předzpěvákem svého biskupství. Uděluje pověření a žádá vás jako své nejdůležitější spolupracovnice a své nejdůležitější spolupracovníky, aby byli předzpěváky při chvále Boží v našich společenstvích. My se nikdy nemůžeme vzdát zpěvu Boží chvály, jinak bychom přestali být Kristovou církví. Proto tento den a tato chvíle není v první řadě chvílí kultury, nýbrž je chvílí církve, v níž koná to, k čemu byla poslána do světa. Zpívá „Gloria in excelsis Deo“, „Magnificat“ a „velikonoční Aleluja“. Amen.

Joachim kardinál Meisner
Arcibiskup em. Kolína nad Rýnem

Cecilka v Brně

Po několika letech jsem opět neodolal milému pozvání a rozjel se na Svatocecilské setkání chrámových hudebníků do Brna, které jako každoročně pořádala pod záštitou brněnského biskupa jednota Musica sacra.

Jádrum setkání byla jako vždy mše svatá v katedrále, které tentokrát předsedal otec Karel omlouvaje svého bratra. První upřímnou závist ve mně vzbudila účast. Nepředpokládám, že by se v katedrále o sobotním dopoledni vyskytovali lidé „z ulice“, a proto těch přibližně 150 lidí byli určitě chrámoví hudebníci. Je to počet pro české diecéze neuvěřitelný. Ne, že by v Čechách nebylo chrámových hudebníků dost, ale jaksi nejsme ochotni se tolik družit.

Druhým příjemným překvapením byl počet koncelebrujících kněží. Kolegové z MS mají tedy mezi sebou i kněze, a to nikoli jako pasivní a fakticky nezúčastněné.

Třetím příjemným překvapením byl zpěv ordinaria (pěkně s gloria a credem – byla to přece naše poutní slavnost) dle Petra Ebena. Mohl jsem si tedy ověřit, že přes občasné obecné mínění na Moravě Ebena znají, zpívají (kostel při ordinariu hřměl!) a umějí. V Ebenově domovské matičce Praze se najde málo míst, kde by zazpívali jeho ordinarium tak svižně a s chutí.

Na řadě by bylo čtvrté příjemné překvapení, ale kázání otce Karla bylo sice příjemné, ale za překvapení si ho označit netroufám, protože by to znamenalo, že jsem očekával něco nudného, bezobsažného a rozbředlého.

Otec Karel vyšel z fundamentu – článku 10 konstituce SC, o tom, že liturgie je „vrchol“, ke kterému celé snažení církve směřuje. Je to tedy cíl (i když ne poslední), nikoli prostředek. A tedy hlásání Evangelia, vyučování a pastorece jsou prostředky. Odsoudil tak některé koncepce, ve kterých je liturgie (a potažmo i litur-

gická hudba) chápána jako prostředek pastorační, a to nikoli jako mínění své, ale jako přesvědčivé doložené mínění Církve. Tak jako Panně Marii přísluší čestný titul (který si sama udělila) – služebnice Páně, i my bychom si měli udělit titul „služebnice liturgické hudby“ a dbát o to, abychom jej byli hodni. A když byl v ráži, zkritizoval hned některé notorické nedostatky. Dramaturgii – výběr písní. Takovou, mohli bychom říci mechanickou. V květnu zpíváme mariánské, v červnu srdcovky, to vše oživeno eucharistickými o čtvrtcích a pašijovými o pátcích.

Nejsem tak dobře obeznámen s moravskou praxí, ale řekl bych, že tohle nás například v pražské arcidiecézi (s kterou jsem obeznámen daleko lépe) už nepálí. Kostelů, kde se hraje a zpívá i o všedních dnech, je už tak málo, že bezmyšlenkovitý výběr repertoáru si těch pár dosud fungujících varhaníků (kněží, společenství) nechce dovolit. A pouze o nedělích se přece jen jakási vazba písně na liturgii udrží daleko snadněji.

Hra na varhany. U zpěvů procesních by bylo dobře přece jen dbát na to, aby délka zpěvu včetně předeher a doher odpovídala délce příslušného úkonu, který doprovázejí. Jistě, není to striktní požadavek, on ten celebrant čas od času počkat může (a nechce-li být liturgickým nanukem poskakujícím, mávajícím a na mikrofon ňukajícím, konec konců i musí – poznámka autora, takhle to otec Karel neřekl), ale nadměrná délka předeher se mnohdy a mnohde stává zakořeněným nešvarem. A nešvary do liturgie nepatří.

Zpěv – myšleno tedy zpěv sólový, kterého se při liturgii dopouští zpravidla celebrant a žalmista, či ten, který zpívá přímluvy. Celebranty (zejména ty mnohaleté) otec Karel omlouval (duch hotov jest, avšak tělo slábo), avšak stěžoval si na mnohé žalmisty, co se týká jejich zpěvních dovedností i nasazení. Nicméně (a to již zase dodávám já) dovednost lze trénovat a k nasazení lze povzbuzovat. Což ovšem předpokládá, že je nejprve třeba reflektovat, že „takhle je to bída s nouzí“. Jaksi nám schází přítomnost konstruktivní a adresné kritiky (nedělejme si iluze o tom, že když to slyší otec Karel a vadí mu to, že to neslyší normální věřící a nevadí jim to).

Dostáváme se nyní k dalšímu rádnému a tentokrát již pátému příjemnému překvapení. Byl to sbor Collegium musicale bonum ze Slavkova a okolí pod vedením kolegy Karola Frydrycha, který zpíval jak při liturgii, tak po ní předvedl krátký minikoncert. Mladé, svěží hlasy, ladění v normě, kultivovaný projev. Nezdráhal bych se je zařadit do nějakého pomyslného Top Ten. A to zpívají teprve něco málo přes rok. Je fakt příjemné, že takový chrámový sbor s docela slušnou přítomností a hlavně nadějnou budoucností existuje.

No a teď si, milí čtenáři, jistě říkáte, co že se to stalo, že ten Kub jen chválí. To přece není normální.

Jistě, to by normální nebylo. Ale když jsem se pokoušel konkrétně zformulovat některé své kritické připomínky, zjistil jsem, že mi to už nějak nejde. Mladický elán ve šlapání na kuří oka už ze mě nějak vyprchal. Zkusím to tedy úplně obecně, na nejobecnější rovině, na kterou si troufnu. A to i s tím rizikem, že někteří třeba nepochopí, co vlastně jsem chtěl vyjádřit.

Liturgický zpěv byl zcela evidentně velmi pečlivě připraven, zejména dramaticky. Propria byla zhudebněna současnými skladateli, prokomponována pro sbor (alespoň antifony) jejich komplexnost/složitost/obtížnost byla ze strany autorů jistě záměrně omezena s výhledem na použití při liturgii a možnost zapojení lidu. A lepší lid, než 150 chrámových hudebníků už nikdo nikdy nesežene. Ale jak říká Jiří Suchý, když líčí své pokusy zkřížit pampelišku s koniklecem, „měla to být koniliška, on mi vzniknul pampaklec“. Prostě aktivní zapojení zpěvem se nějak nekonalo (nebo jsem je přeslechl). Což vyniklo zejména ve srovnání s tím výše hřmícím chrámem při ordinariu – skladbě ještě jednodušší a zavedené.

Zpěv žalmisty a zejména zpěv přímluv nebyl rozhodně ani neumělý, ani nezaujatý. Odpovídal těm nejlepším standardům, jak je známe z nahrávek z Taize či zpěvu vyselektovaných jáhnů na papežských liturgiích. Fakt, to nejlepší, co mohlo být k dispozici. Ale nějak jsem si přitom vzpomněl na radu středověkého mnicha svým spolubratrům, kteří byli pověřeni sólovým zpěvem při liturgii: měli byste si dávat nohy do lavoru se studenou vodou, abyste trochu ochraptěli a ten zpěv byl trochu méně dokonalý.

Liturgie na Cecilkku byla zjevně zamýšlena a připravována jako liturgie vzorová. Jako vzor pro to, o co by ti všichni přítomní hudebníci měli usilovat ve svých farnostech (tím se také lišila od toho, co cecilského probíhalo téhož dne v katedrále pražské). A při představě, že by se to skutečně uskutečnilo, na mě šly pochyby: byla to ukázka nového výrazu starého archetypu, nebo to byla ukázka nového výrazu starého klišé? Nemělo to přes všechnu deklarovanou snahu o primát liturgie cíl spíše pastorační? Byl to opravdu hudební výraz něčeho, co má být vrcholem, cílem a zdrojem?

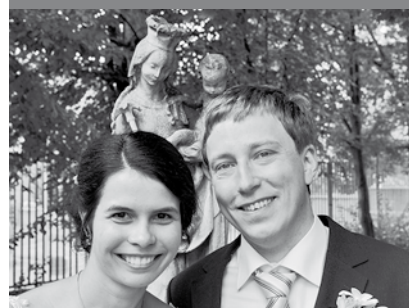
Může takový hudební výraz vzniknout jako výsledek nějakého křížení nebo kompromisu?

Tak, a pochybovačnou až lehce negativní vsuvku mám za sebou (a jediné jméno, které při ní padlo, byl Jiří Suchý) a mohu směle přistoupit k závěrečné upřímné chvále závěrečného agapé. Všem, kteří je připravili, vzdávám Pán Bůh zaplať.

Ať žije svatá Cecílie, nyní i navěky.

Jiří Kub

SVATBA TRPASLIČÍ

V září tohoto roku mě kamarádi požádali, zda bych nevypomohl se zpěvem na jedné svatbě u sv. Terezičky v Kobylisích. Že tam bude i chorál. Výpomoc jsem slíbil, protože zpívat chorál u Terezičky je příležitost, kterou jsem si nemohl nechat ujít. A dobře jsem udělal. Bylo to opravdu neobvyklé (bohužel) a (bohudíky) krásné a povedené.

Nedalo mi, abych novomanželům nepoložil několik otázek, které snad osvětlí motivaci a pozadí této neobvyklé události.

Ze kterých farností pocházíte?

Kačka: Pocházím z Kobylis, vyrůstala jsem v prostředí stejného kostela, kde jsme později měli svatbu.

Vojta: Pocházím z Vysočan, avšak od mala jsem chodil do farnosti sv. Terezie v Kobylisích na náboženství a později jsme tam jako rodina začali chodit i na nedělní mše.

Jak jste se vůbec dozvěděli, že v církvi stále ještě existuje taková hudba, jaká byla použita při vaší svatební liturgii?

Kačka: Moji rodiče nám doma pouštěli široké spektrum hudby, mezi nimi i chorální hudbu nebo barokní varhanní koncerty. To bylo moje první setkání s podobným typem hudby a také původ mé záliby v ní. Několik mých známých a příbuzných také zpívá či zpívalo ve sborech, kde navštěvovali mimo jiné hudební doprovody k liturgii nebo písně s náboženskou tematikou.

Už jste se s něčím takovým jako gregoriánský chorál setkali při liturgiích někdy dříve?

Kačka: Ano, zúčastnila jsem se několika bohoslužeb v různých koutech republiky, kde chrámový sbor zpíval gregoriánský chorál jako doplněk běžných zpěvů (myšleno např. kancionál), třeba při přijímání nebo v závěru bohoslužby. Na konkrétní příle-

pokračování na další dvoustraně

Nový dokument o liturgické hudbě

V říjnu 2014 biskupové na svém zasedání schválili „Soubor doporučení pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži.“ Dokument obsahuje obecnou část a přílohy, které se věnují specifickému hudebnímu stylu, který v posledních desetiletích využívají nejvíce mladí lidé. Soubor doporučení je předložen jako inspirace pro všechny, kdo se do liturgického dění zapojují.

Následující článek popisuje pozadí vzniku dokumentu, obtíže, se kterými se autoři potýkali, poukazuje na otevřené otázky a nastiňuje směr dalšího vývoje.

PROCES VZNIKU

V lednu 2013 pověřila Česká biskupská konference Sekci pro mládež ČBK přípravou dokumentu. Sekce pro mládež sestavila odbornou komisi pro uskutečnění úkolu a komunikovala s členy liturgické komise ČBK. V březnu a dubnu 2013 byla vydána veřejná výzva adresovaná hudebníkům, liturgům a lingvistům k zapojení se do vznikající komise. Výzva byla poslána emailem na nejrůznější adresy a byla distribuována prostřednictvím: www.varhany.org, Psalterium, [Varhaník](http://Varhanik), [Středisko](http://Stredisko) pro liturgickou hudbu brněnského biskupství, Jednota Musica sacra a prostřednictvím ACT kurie všech diecézí. Všichni, kteří byli ochotni se zapojit, byli pozváni na pracovní zasedání¹.

OBSAH DOKUMENTU

Na prvním zasedání komise bylo po úvodní diskusi rozhodnuto, že dokument bude obsahovat nejen schvalování zpěvů vhodných k liturgii, ale i část teoretickou. Ta v definitivní podobě obsahuje zásady pro výběr liturgické hudby a zpěvu a charakteristiku jednotlivých zpívaných částí mešní liturgie. Důležitou součástí jsou pokyny pro novou tvorbu liturgické hudby. V části, která nese název: Duchovní tvorba a projevy lidové zbožnosti, je také pojednáno o duchovní hudbě, která je využívána mimo liturgii, protože i ta musí ze své podstaty splňovat kritéria, která ji opravňují k použití při křesťanské modlitbě. V závěru Souboru doporučení se nachází kapitola, která stanovuje schvalovací proces nově vznikající liturgické tvorby.

Druhou část dokumentu tvoří přílohy, které se zabývají výšečí liturgické hudby. Jsou v nich schváleny nástroje, melodie ordinárií a zpěvy k liturgickému používání, jak vyžadují Všeobecné pokyny k Římskému misálu.

Plenární zasedání ČBK schválilo k liturgickému používání zpěvníky Hosana I až III a to dle pokynů, které tyto zpěvníky obsahují, zpěvy z Taizé a další výběr z aktuálně používaných písní.

VÝHLEDY

Příloha č. 5 pojednává o přípravě mladých interpretů, kteří se věnují druhu liturgické hudby, o kterém pojednává přílohy dokumentu. V tomto ohledu bude důležitá spolupráce či propojení již existujících diecézních kurzů pro varhaníky a nově vznikajících kurzů.

Sekce pro mládež ČBK má za úkol vydat Soubor doporučení ve vhodné úpravě pro mladé lidi a připravit pilotní kurz pro mladé interprety. Počítá se s tím, že budou opět osloveni kvalifikovaní odborníci a bude snaha nastartovat dlouhodobý proces kultivace liturgické hudby.

Že dokument bude mít pozitivní vliv na hudební tvorbu lze usuzovat například z toho, že Celostátní setkání animátorů, které se konalo v srpnu 2014, a které již využívalo znalosti dokumentu, bylo dle kritiků provázeno růstem kvality liturgie².

OBTÍŽE PŘI TVOŘENÍ DOKUMENTU

Dokument vnímá liturgickou hudbu v širokém významu, jak se píše v konstituci o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium: „Církev schvaluje všechny formy pravého umění, pokud mají náležitou vlastnost, a přijímá je do liturgie“ (čl. 112). Liturgická hudba tedy není vázána na určitý hudební nástroj nebo hudební styl, ale úzce souvisí s liturgickým děním.

a) Základní obtíží byla a zůstává terminologie. Pokud se hovoří o tvorbě, která do liturgie postupně vstupuje od 70. let minulého století, není pro ni v češtině přiléhavý a běžně užívaný muzikologický termín. To je důvod, proč není možné ani v liturgické hudbě jasně určit, o jaký druh hudby se jedná. Dalším důvodem nejasné terminologie je skutečnost, že se jedná o hudbu, která se dá zcela logicky rozdělit na mnoho dalších podskupin a proudů (od folku přes rock, gospel až k worshipu).

V německé jazykové oblasti se využívá termín „nová duchovní píseň“. Někteří navrhovali zavést pojem „soudobá rytmická liturgická hudba“. Také bylo možné začít používat termín „soudobá křesťanská hudební kultura“, který se vyskytuje v dotazníku Papežské rady pro

kulturu z roku 2014. Navrhované termíny jsou však nejednoznačné a potřebují další vysvětlení.

Existující terminologická nejasnost nakonec byla hlavním důvodem, proč byla teoretická část změněna na zcela obecnou, ve svém celku platnou pro jakýkoliv druh hudby. Byl také vypuštěn úvodní odstavec, který zněl takto: „Dokument se zabývá jak soudobou křesťanskou hudební kulturou³, tak i velkým kulturním bohatstvím české duchovní písně a liturgické hudební tvorby. Soudobou křesťanskou hudební kulturou je označován moderní křesťanský zpěv interpretovaný sólistou či křesťanským hudebním souborem. Souborem se rozumí vokálně instrumentální skupina (tradičně označována jako schola, kapela, skupina či sbor), která se podílí na zpěvu a hudební složce liturgie při použití různých hudebních nástrojů.“

V příloze č. 5, která pojednává o vzdělávání v oblasti liturgické hudby, bylo ponecháno toto upřesnění: „Na rozdíl od pokladu posvátné hudby, jenž byl po staletí pěstován a podle něj ubíhal také vývoj hudby světské, je hudební žánr, jemuž se věnují přílohy dokumentu, poměrně mladý. Proto není a ani nemůže být natolik probádán a katalogizován jako klasický repertoár, na jehož základě byl vzděláván bezpočet hudebníků, skladatelů i hudebních vědců. Vzdělávání v této rovině liturgické hudby je tedy velice důležité a bez něj by nemohl být vytvořen prostor pro další vývoj této hudby. Jeho cílem je umožnit tvorbu nového hodnotného repertoáru, který odpovídá aktuálním potřebám církve.“

Zřejmě bude třeba ještě nějaké doby, než hudební teoretici zvolí terminologii, která bude následně využívána i v liturgickém jazyku.

b) Druhou obtíží, se kterou se autoři potýkali, byla pestrost tvorby. Existuje velké množství zpěvníků s různou intenzitou rozšíření. Od všeobecně známých až po soubory písní jednotlivých hnutí a společenství. Členové komise se rozhodli, že budou respektovat již vykonané odborné hodnocení těch, kteří sestavovali zpěvník Hosana I a II. Proto přejali tehdy zavedené vysvětlivky zkratk označujících vhodnost použití zpěvů a navrhli schválení těchto zpěvníků, při zachování uvedených zkratk, jako celek. Zpěvy v uvedených zpěvnících jsou schváleny vzhledem k jejich všeobecnému rozšíření, dlouhodobému uží-

¹ Seznamy všech členů lze najít v Budoucnosti církve č. 5/2014: <http://www.cirkev.cz/cirkev-se-setkava/mladez/budoucnost-cirkev/rocnik-xxi-2014/>

² Alespoň několik ukázek lze najít na: https://www.youtube.com/channel/UCeLbw6WP_5l05KUhd0Jrc4g/playlists

³ Termín používá Papežská rada pro kulturu. Srov. <http://www.cultura.va/content/dam/cultura/documenti/pdf/musica/enquiry.pdf>

vání a na základě výběru, který byl při jejich vzniku učiněn.

Ze stejného důvodu bylo navrženo, aby byla schválena i Hosana III, ve které je rozdělení písní zjednodušeno; k liturgii jsou určeny písně označené koselem.

Písně z Taizé jsou kvalitní a mohou být používány v liturgii s velkým užitekem. Proto byly schváleny opět jako celek.

Zpěvník Koinonie byl pro svou rozšířenost probrán písní po písní a byly označeny zpěvy, které lze v liturgii používat. Nové vydání zpěvníku bude tyto značky již obsahovat.

Z dalších zpěvníků byl vybrán a ke schválení předložen reprezentativní, nikoli taxativní, výčet, a to zpěvů, jež podle odborné komise plně splňují uvedená kritéria liturgické hudby. Ke schvalování dalších zpěvů je otevřena cesta a určena procedura.

c) Třetí obtíž je spojena s otázkou, jak formulovat a popsat jazykové a umělecké hledisko zpěvů a styl instrumentalizace. Dokument se spokojil pouze s obecným konstatováním, že je třeba, aby „kvalitnímu teologickému obsahu odpovídalo literární zpracování i umělecká hodnota melodie respektující přízvuknost spisovné češtiny apod.“ a že je třeba zvážit „vhodnost zpěvu i způsob instrumentalizace vzhledem k chrámovému či jinému prostoru.“ Je jasné, že jinak bude vypadat instrumentalizace písní v barokním kostele nebo při mši svaté na stadionu či velkém prostranství pod širým nebem. Také je důležité, aby literární zpracování respektovalo kulturu příslušného jazyka a zhudebnění respektovalo zásady hudební nauky. Tvůrci dokumentu se záměrně vyhnuli přesnému výčtu, co to znamená literární a hudební kvalita. Považovali to za nepatřičné ze dvou důvodů. Každý průměrně vzdělaný člověk by měl mít o kvalitě jazyka a základech harmonizace všeobecné povědomí. Druhý důvod spočíval v tom, že posouzení hodnoty kvality písní z umělecké stránky bude vždy do jisté míry záviset na subjektivním dojmu odborníků. Vyjmenování konkrétních hledisek by vytvořilo dojem, že lze jazyk i hudbu, tedy umění, vtěsnat do běžné měřitelných kategorií.

OTEVŘENÁ OTÁZKA

Podnětná připomínka vzešla od pana biskupa Josefa Hrdličky. V textu dokumentu se výslovně neobjevila, protože je zahrnuta v obecných normách. Je však žádoucí se jí zabírat. Velká část aktuální nové tvorby jsou totiž písně, které vznikají v nekatolickém prostředí. Pozitivním dopadem je skutečnost, že autoři pracují s biblickým textem a zpěv takových písní přispívá k ekumenismu. Na druhé straně, v zájmu budování katolické identity, nelze lacině přecházet do jiných stylů a pojetí tvorby.

Poznámka se jeví jako velice důle-

žitá. Jednak proto, že poukazuje na důvod, proč se nalézá v nové tvorbě tak málo mariánských písní a zpěvů ke svatým, ale také proto, že se v posledním desetiletí objevuje druh náboženského projevu, který nejenže nevychází z katolické identity, ale je svým přístupem zřejmě více, než si sám přeje, propojen s psychologickým působením. Přesto je svou libivostí a manipulativním stylem mladými lidmi velice oblíben. Jako příklad je možné uvést slovenský katolický Godzonne⁴ a český ekumenický festival United⁵. Jedná se o projev, který v budoucnu prokáže svou legitimitu? Či běží o styl, který se pohybuje na hranici tzv. nové spirituality; duchovnosti bez církve, propojování transpersonální psychologie se spiritualitou?

V katolické spiritualitě vše směřuje k eucharistické účtě a z ní vychází. Otázka, kterou je třeba se zabírat, zní: je možné takový styl produkce považovat za směřující k eucharistii nebo z ní vycházející? Nejedná se o styl, který je postaven především na společné a jednotné prožívaných emocích? V tomto ohledu je užitečné zmínit slova skladatele Petra Ebena, který hudební kritérium duchovní hudby formuloval takto: „Jednotlivé melodie by neměly být poznamenány duchovností pouze podložením textu s náboženskou tematikou; o duchovním obsahu by měla přesvědčit melodie samotná, i kdyby textu nebylo rozumět“⁶.

Dalším katolickým atributem je snaha, aby vše, co církev v duchovním projevu nabízí, mělo v sobě vnitřní schopnost disponovat účastníky pro zcela svobodné, jedinečné a osobní otevření se Bohu a setkání s ním. Avšak disponovat je něco jiného než psychologicky navozovat a manipulovat.

ZÁVĚR

Dokument schválený plenárním zasedáním ČBK je třeba chápat jako počátek cesty a je žádoucí, aby následovala další práce odborníků. Úkolem liturgické komise je pokračovat v práci a připravit podobná schválení i pro jiné žánry. Na Sekci pro mládež ČBK pak zůstává břemeno rozvoje kurzů pro mladé interprety, včlenění hudební kultivace do kurzů animátorů a pokračovat ve schvalovacím procesu.

P. ThDr. Jan Balík, PhD.
ředitel Sekce pro mládež ČBK

4 <http://www.godzonne.sk/>
Godzonne skupina ESPE
https://www.youtube.com/watch?v=RZBLnbgN_DY5
5 <http://festivalunited.cz/>
https://www.youtube.com/watch?v=n9LOTyCo_98 Obě dvě produkce jsou z různých důvodů podporovány sekcemi pro mládež příslušných biskupských konferencí.
United vznikl v ČR na základě spolupráce církvi s cílem nabídnout kvalitní celostátní festival křesťanské tvorby.
6 Eben, Petr: Úvodní slovo, Hosana, Portál 1993.-

žitost si ale nevzpomenou.

Vojta: Je to tak, při bohoslužbách to bývalo nejčastěji pouhou náhodou v některých venkovských farnostech.

Podle jakých kritérií jste vlastně hudbu ke svému svatebnímu obřadu vybírali?

Kačka: Věděli jsme už od začátku, že nechceme „kytárkovou“ či „big-bitovou“ hudbu, která je v současné době populární ve farnostech směřujících k mladým lidem. Oba s Vojtou myslím tihneme spíše k rozjímavé hudbě při bohoslužbách. Vybírali jsme tedy ze stylů hudby, které nám byly blízké. Já jsem se napřed bála kombinovat různé styly, ale nechala jsem se přesvědčit, že můžeme vybrat z jednotlivých období takové kousky, které dohromady nevytvoří paskvil. S tím nám pomohl náš společný přítel Lukáš Novák, který se v podobných věcech vyzná a kterému jsme plně důvěřovali. Také nám pomohl splnit další přání, aby hudba odpovídala struktuře obřadu, za což mu patří náš velký vděk. Navíc jsme chtěli zkombinovat náročnější kousky zpívané sborem s takovými, kde bychom se nemuseli bát připojit svými neškolnými hlasy.

Vojta: Jak říká Kačka, hodně nám pomohl Lukáš, který nám pomohl sesumírovat naše myšlenky. Chtěli jsme něco, co nám bude blízké a dobře dokreslí atmosféru našeho velkého dne, a to se správným důrazem na určité části svatebního obřadu.

Bylo těžké se navzájem shodnout, jak má liturgická hudba na svatbě vypadat?

Kačka: Myslím, že Vojta měl jasnější představu o tom, co by se mu líbilo, takže neměl moc práce s přesvědčováním. Já jsem spíš vybírala z předložené nabídky ty kousky, které se mi líbily více než ostatní. Jediný můj požadavek byl, aby alespoň některé zpěvy mohli zpívat svatebčané spolu se sborem.

Vojta: Ani mi to těžké nepřišlo. Již nějakou dobu jsme věděli směr, jakým bychom chtěli, aby se náš výběr ubíral, a bylo jen otázkou domluvy rozhodnout, které písně nejvíce odpovídají naším společným představám. Občas jsme museli jeden druhému mírně ustoupit, ale obecně panovala spíše shoda.

Bezprostředně po svatebním obřadu zazněla píseň „When Adam was created“, vzata z americké tradice „shape-note singing“, u nás prakticky neznámé. Co se vám na ní líbí, a proč jste si ji zvolili?

Kačka: Chtěli jsme píseň s příběhem a myšlenkou, která by meditativně

pokračování na další dvoustraně

Festival Archaion kallos 2014

O festivalech pravoslavné hudby Archaion kallos, tedy o jeho minulých ročnících už bylo v našem časopise vícekrát referováno¹. A z těch informací lze i vyčíst, že v minulých ročnících vystupovala na festivalu renomovaná tělesa z Řecka, Rumunska, Kypru, Srbska a Polska, zaměřená hlavně na autentickou interpretaci řecké pravoslavné liturgické hudby, byť v některých případech (Rumunsko, Polsko) aplikované na texty v neřeckých liturgických jazycích v dané geografické oblasti po více století živé (rumunština, staroslověnština).

Festival roku 2014 byl zaměřen na ženy v byzantské hudbě a tak zněl i podtitul na pozvánce. Nicméně mohli být ti, kdo byli v předešlých letech uvedenou hudbou zaujati resp. okouzlení, zvědaví i na příslušné interpretační umění nějaké další geografické oblasti. Do jisté míry byli asi překvapeni hned na prvním koncertě festivalu (6. října). Na něm nejprve pražský ženský sbor Iuventus paedagogica provedl dvě světové premiéry skladeb od současných autorek Sylvy Smejkalové a Jany Vöröšové a jednu českou premiéru skladby anglického autora Ivana Moodyho, věnované památce byzantské řeholnice a autorky liturgických zpěvů (hudby i textů), sv. Kassie, žijící v Cařihradě v 9. století. Ta je snad alespoň některým z čtenářů delší dobu známa (možná, že pod modifikovaným jménem, jako Kasia, Ikasia, Ikassia, Kassiané – v době sv. Cyrila a Metoděje se v případě osobních jmen na detaily moc nehledělo). Že je však na východě ctěna jako svěťce, to asi byla pro mnohé (včetně mne, který se byzantskou hudbou zabývám už půl století) novinka.

To hlavní překvapení přišlo po uvedených třech skladbách; ke sboru Iuventus paedagogica se připojil sbor Philokallia ensemble (známý už z minulých ročníků) a obě tělesa pod dirigentským gestem Maria Christou (dirigenta Philokallia ensemble) společně provedly troparion, který původně napsala Kassia, ale který v „chrysanthovské“ tradici zpěvu praktikovaného při řecké pravoslavné liturgii vystupuje s nápěvem od Petra (v dnešních hrůzných pravidlech pro skloňování řeckých slov: Petrose) Peloponnesia (Peloponnesiose). Stala se tak neuvěřitelná věc: české sboristky

dokázaly nacvičit skladbu plnou typicky chrysanthovských motivů obsahující cosi, co my nazýváme přírazy, nátryly a okamžité směny dynamiky, co však provedené autenticky dle chrysanthovské estetiky zní tak odlišně, že se to zdá pro středoevropany (a v popsaném případě konkrétně pro středoevropany) nedosažitelné. Se sborovým zpěvem této rozsáhlé skladby zaznívala sóla Sary Penó ze Srbska a Evangelie Chaldaiki z Řecka, pro které byla Peloponnesia (nebo snad i Peloponnesiosova, ach jo!) hudba sice domácí, jejíž a zcela přirozená, avšak i tak musíme výkon (a hlavně dosažené schopnosti, slibující něco do budoucnosti) českých sboristek vysoce ocenit. Takže lze s nadsázkou říci, že geografická oblast, která byla charakteristicky spojena s ročníkem Archaion kallos 2014, byly Čechy. Kéž sv. Kassia, v jistém smyslu patronka ročníku 2014 festivalu Archaion kallos, nad nimi (sboristkami i Českou zemí) drží svou ochranu!

Z toho, že byl právě popsán první koncert festivalu, neplyne, že byl ten den festival zahájen. De facto začal den před tím, a to slavnou (mešní³) liturgií sv. Jana Zlatoústého, celebrouvanou tradičně v pravoslavné katedrále sv. Cyrila a Metoděje, při které zpíval tamější ženský sbor (jehož mnohé členky jsou i členkami výše zmíněného sboru Philokallia ensemble), a také výše zmíněné sólistky ze Srbska a Řecka.

Vraťme se ke koncertům. Druhý z nich, pořádaný v úterý 7. října, nesl název *Obraz Bohorodičky* v hudbě východního křesťanství. Zahájilo ho ženské vokální trio Chorodia hagiou Georgiu, zpívající v ostravské pravoslavné kapli sv. Jiří. Jejich zájmy jsou však širší a v návaznosti na ně provedly několik mariánských písní řecko-byzantské tradice. Zpívaly unisono, totiž nejen podle unisona v notách, ale i ve skutečnosti, tedy bez jakýchkoliv odchylek mezi jednotlivými členkami, což zvlášť ocení posluchač, který se sám věnuje jednohlasnému zpěvu⁴, byť i jiné provenience (např. gregoriánskému chorálu). Po nich nastoupil pražský

smíšený sbor Imbus, který provedl dvě skladby – část Akathistu (opravdu jen část, celý Akathistos by trval až do rána) nově prokomponovaný už zmíněným Moodym, a Bogorodice Děvo z byzantsko-slovanské liturgie, a to v hudební verzi S. Chvoščinského.

Na tuto skladbu navazovala trojice zhudebnění téhož textu Bogorodice děvo – od Rachmaninova (klasicky dle ruské tradice), Koronthályho (moderně a dramaticky) a Pärta (téměř klasicky dle ruskopobaltské tradice) v podání ženského sboru Foersterova komorního pěveckého sdružení. Tentýž sbor pak ještě provedl další liturgické zpěvy, totiž ty v tradici východních Slovanů – Ně vydaj mně, Mati (podle zápisu ve „znamennem raspěvu“, tj. notaci používané začátkem novověku) a tři zhudebnění (od Kastalského, Čajkovského a Česnokova) oblíbeného mariánského chvalozpěvu zařazeného do liturgie sv. Jana Zlatoústého ke konci anafory (měsíčního kánonu). Program byl prokládán řeckými liturgickými zpěvy, na nichž i tento ženský sbor ukázal, že si dokáže poradit s figurací obvyklou v oblasti chrysanthovské tradice (ještě ne tak dokonale jako spojené sbory z prvního koncertu, ale je na dobré cestě a to je v našich středoevropských poměrech také výkon!)

Třetí koncert byl až v dalším týdnu, 14. října, a jeho téma bylo *Skladatelé dvou metropolí křesťanského Východu* – Konstantinopol a Moskva. V oboru pravoslavného liturgického zpěvu lze obě oblasti vymezit stejně jasně jako na mapě. Avšak oproti teprve začínající schopnosti našich zpěváků pro realizaci u zpěvu konstantinopolské tradice a teprve začínající schopnosti našeho publika tento zpěv chápat existuje zkušenost s prováděním i s přijímáním zpěvů tradice moskevské už mnoho desetiletí, a to jak mezi pravoslavnými věřícími, tak mezi koncertním publikem.

A tak není divu, že na koncertě zaznělo devět zpěvů moskevské a jen šest zpěvů konstantinopolské tradice, přesto však i tento počet je v našich poměrech významný. Vystoupily dva sbory. Nejprve Komorní sbor chrámu přesvaté Bogorodice (Pražáky obvykle identifikovaný výrazem „ruský kostel na Olšanech“) zazpíval 4 skladby moskevské tradice (z toho dvě od vlastního dirigenta Alexeje Kleptsina). Po něm Sbor chrámu sv. Cyrila a Metoděje (tedy pravoslavné katedrály, Pražáky nazývané „kostel v Reslovce“) provedl šest zpěvů konstantinopolské tradice (při nichž s ním zpíval jako sólista host z Řecka, pracovník Ústavu byzantské muzikolo-

1 Viz roč. 4, 2010, č. 6, str. 7-8 a str. 14-16, roč. 5, 2011, č. 6, str. 5-6, roč. 6, 2012, č. 6, str. 14-15 a roč. 8, 2014, č. 1, str. 8

2 Metropolit Chrysanthos počátkem 19. století reformoval a sjednotil řecký pravoslavný liturgický zpěv, do té doby rozmělněný vývojem po pádu Cařihradu, a zjednodušil (a též sjednotil jeho neumatickou notaci). Od té doby jsou příslušné bohoslužebné knihy, skladby i jejich estetika stálou složkou řecké liturgické praxe.

3 Zatím co pro latinské křesťany pokrývá pojem, nazývaný liturgie, měsni obět, officium (hodinky) a další složky (pohřeb, kalendář,...), pro běžného křesťana byzantské tradice značí termín liturgie to, čemu „u nás“ říkáme mše svatá resp. měsni liturgie (další termíny jako večere Páně nechme stranou). Jak platí o liturgii obecné, je situace složitější (např. pro postní období znají křesťanské liturgie byzantského ritu „liturgii předem posvěcených darů“, s nímž se „na Západě“ setkáváme jen na Velký Pátek, ale takové detaily už k porozumění článku nejsou potřebné.

4 Občas říkáme: když jeden ulítne v čtyřhlase, ozve se o 25 procent víc, než by mělo, zatím co když jeden ulítne v unisonu, ozve se o sto procent víc!

gie Řecké pravoslavné církve Gregorios Anastasiou – čti Anastasiú) a pět zpěvů moskevské tradice. První z uvedených sborů byl teprve nedávno (r. 2014) založen, ale projevil se velmi kvalitně (zřejmě jeho členky už zpívaly příslušnou hudbu před založením), druhý soubor je znám od prvního ročníku festivalů Archaion kallos jako všestranný průkopník pravoslavné hudby u nás, vedený nadějným sbormistrem M. Christou (stejně jako v minulých ročnících udržovatelem a hlavní oporou festivalu) a nadějnou sbormistryní N. Shuklinou, kteří snad zůstali v paměti čtenářů zpráv o minulých ročnících festivalu.

Čtvrtý a poslední koncert festivalu byl cele věnován české premiéře Slavnostní liturgie od Lesji Lyčko. Řečeno srozumitelně pro čtenáře Psalteria z římskokatolických kůrů: šlo o 11 hlavních zpěvů toho, co bychom nazvali ordináriem eucharistické liturgie sv. Jana Zlatoústého, která je pro křesťany byzantského ritu celebrována s výjimkou několika příležitostí (v postě a na 1. ledna) celý rok. Autorka ukrajinského původu se narodila r. 1939 a za svůj život pracovala v celém spektru různých hudebních profesí v Kyjevě. Zažila tedy éru socialistického realismu, uvolňování i postsovětské otevřenosti světu a víře, což je na její tvorbě znát, stejně jako pradávné napětí mezi tradičními normami byzantského uměleckého projevu na jedné straně a snahou o nové umělecké vyjádření na straně druhé, při čemž ta první z těch stran je v oblasti hudby posílena praktickými požadavky vyplývajícími z toho, že východní liturgie mají charakter dialogu celebrant (a jáhen) – lid (resp. sbor). Když je takové „ordinárium“ uvedeno koncertně, tj. bez první složky tohoto dialogu, vyžaduje jeho pochopení znalost liturgických souvislostí – např. některé jeho části jsou prokládány invokacemi, které si musí posluchač koncertu uvnitř sborové skladby domyslet, nebo některé části začínají na naše zvyklosti paradoxně slovem Amin (tj. amen). Úkolu napsat celou „suitu“ jedenácti zpěvů tak, aby na koncertě nevyžadovala od liturgicky neinformovaného posluchače příliš mnoho znalostí byzantských forem, se dle mého názoru autorka zmocnila výborně a při tom do různých zpěvů vložila invenci moderní sborové tvorby. Výsledek zněl „moderněji“ než např. u liturgických zpěvů, které napsal dodekafonista Pärt. Byla to zajímavá zkušenost.

Z koncertů si posluchač mimo jiné odnesl i pozitivní vzpomínky na čisté intonování v přirozeném ladění. Že by v tomto ohledu hrál důležitou roli čtyřhlas a capella tak zvané ruské hudební orthodoxní tradice?

Jako na minulých ročnících festivalu Archaion kallos i v roce 2014 byly koncerty doplněny už výše zmíněnou zpívanou eucharistickou liturgií a dalšími

akcemi, včetně promítání filmu o rusínských menších v Rumunsku a v našem pohraničí, výstavy českých ikonopisek (ano, jen žen, na ně byl přece tento ročník festivalu zaměřen!) v dřevěném kostelíku v Kinského zahradě a přednášek. První přednášku jsem měl já a původně jsem plánoval, že kvůli tomu předám vytvoření celé zprávy o festivalu někomu jinému; termín pro mou přednášku však byl na konec přesunut právě na dobu, kdy se konala už dlouho před tím ohlášená konference Hudba v katedrále, které dal zřejmě přednost každý z okruhu Psalteria, a tak jen stručně uvedme, že přednáška nesla titul Kořeny křesťanské hudby a byla zaměřena na melodické motivy předkřesťanské hudby, které se vyskytují ve zpěvu při latinských, byzantských a arménských liturgiích nebo které lze předpokládat na základě porovnání křesťanských zpěvů různé geografické proveniencí. Šlo tedy o kořeny hudební, ne např. duchovní či liturgické.

Další přednáška měla název Úcta k Bohorodici⁵ v pravoslavné liturgii a její autorka Dr. Markéta Kozinová, Ph.D v ní uvedla a popsala několik významných ikon (včetně těch pocházejících z Řecka) a několik zpěvů, z nichž nejvíce upoutaly – domnívám se – dva „tradiční“ zpěvy ruské proveniencí, na nahrávkách předvedeny evidentně ve verzi, konstituované v 17. století⁶. V provedení upoutaly až neskutečně hluboké a dunivé tóny vycházející z hlasivek zpěváků – slyšet takový „subbas“ (varhaníci pochopí, oč jde), to byl opravdu jedinečný zážitek.

V programu festivalu bylo jakožto téma třetí přednášky oznámeno Problematika mikrointervalů v byzantské hudbě, avšak příjezd přednášejícího z Kypru byl na poslední chvíli odložen, a tak za něho převzal slovo výše zmíněný G. Anastasiou, který si jako téma vybral výklad o řecko-byzantských skladbách určených pro psaltika (solistu).

Můžeme s potěšením pozorovat, jak v naší zemi (nebo alespoň v Praze) roste porozumění pro řecko-byzantský zpěv, a to jak pro poslech se strany publika tak pro detaily aktivního provádění se strany zpívajících. A tak můžeme doufat, že za rok k takovému potěšení bude opět příležitost, tj. že poměry budou realizaci dalšího ročníku Archaion kallos příznivé. Vždyť už jen pokud se podaří uskutečnit tu přednášku o mikrointervalech, je na co se těšit!

Evžen Kindler

5 Není to překlep, je to slovo ve tvaru blízkém tomu, co ze staroslověnštiny převzali a používají i ve své mateřštině východní Slované – Rusové říkají Bogorodica, Ukrajinci včetně Rusínů říkají Bohorodica. a skloňují to podle vzoru žena.

6 Pro ty, kdo se pamatují na v naší zemi kdysi jako kuriozitu uváděný Nářek nad zneuctěním moskevské brány, který nemohl vzniknout dříve než samo „zneuctění“ v roce 1624, doplňuji, že mu ty skladby byly svou melodií až provokativně podobné.

podkreslila první okamžiky našeho manželství. Tahle kromě vzletných přirovnání navíc nepostrádá vtip, proto jsme z několika podobných písní zvolili právě tuto.

Vojta: Oblast těchto písní je mi blízká z hudby, kterou občas poslouchám mimo bohoslužby, a tudíž jsme museli jen vymyslet, jak ji správně začlenit do celého kontextu, s čímž nám opět pomohl Lukáš. Jedná se o živější píseň, která má však ve svém humoru i velkou hloubku, což nám velmi imponovalo.

Některé z použitých zpěvů byly vzaty z Mešních zpěvů. Nepřipadají vám ty texty poněkud archaické?

Kačka: V tomhle ohledu se s Vojtou myslím shodneme na tom, že správná míra archaičnosti je romantická, což ladilo s tematikou obřadu.

Vojta: Takhle to vyzní, že archaické znamená špatné. Já si však myslím, že to krásné z historie se má zachovávat a předávat dál.

Na vaší svatbě bylo spousta mladých lidí. Jak ti hodnotili váš výběr repertoáru?

Kačka: Z reakcí veskrze vyplýval podobný závěr, tedy že jistá míra archaičnosti ladí s romantickým rázem svatebního obřadu.

Vojta: Setkal jsem se překvapenými a udivenými reakcemi, ale všechny byly vesměs pochvalné. Mnoho lidí říkalo, že nic podobného ještě nezažili, ale že se jim to moc líbilo.

A co vaši rodiče, a ostatní „nemladí“ – pozorovali jste nějaké rozdíly mezi nimi a vašimi vrstevníky v tom, jak se jim používá hudba líbila?

Vojta: Já popravdě ani ne. Reakce byla opět vesměs kladná a zaujatá.

Kačka: Překvapivě právě rodiče čekali „tradičnější“ hudbu, tedy takové kusy, které všichni dobře znají a mohli by si je zazpívat i bez použití dioptrických brýlí.

Tou „tradičnější hudbou“ myslíte písně z kancionálu?

Kačka: Tím „tradičnější“ mám na mysli asi spíš „známější“, tedy kromě kancionálu také „bigbítové“ odrhovačky (bigbít tomu říká můj tatínek), teď už notoricky známé.

Při zpětném pohledu na vaši svatební liturgii: myslíte si, že pokud jde o volbu vhodné liturgické hudby, by bylo možné něco udělat lépe?

Kačka: Celý obřad byl nádherný. Možná bych akorát zmenšila podíl latinských zpěvů ve prospěch českých nebo anglických, protože je pro mě

pokračování na další dvoustraně

Certifikáty pražskému varhanickému dorostu

Poslední říjnový večer předal Mons. Karel Herbst SDB absolventům Kurzu pro amatérské chrámové hudebníky arcidiecéze pražské certifikáty o úspěšném ukončení kurzu. Slavnostní předání probíhalo v kapli arcibiskupství. Nejprve jsme se společně pomodlili nešpory, kterým předsedal otec biskup. On sám poté předal certifikáty patnácti absolventům řádného kurzu a třem absolventům kurzu pokračovacího. Všem upřímně poděkoval a krátce nám pověděl o historii kaple, která je více než 400 let stará a je vlastně nejstarší částí arcibiskupství. Již to, že jsme kapli mohli vidět, byl krásný a nevšední zážitek. Po slavnostním předání nás otec biskup zavedl do sálu kardinála Berana, kde bylo připraveno pohoštění. Jelikož jsme se od června neviděli, pokračovala ještě oslava v nedaleké hospůdce, kde jsme probírali novinky a především vzpomínali na všechno, co jsme během dvouletého kurzu zažili. Nakonec jsme se postupně rozešli do svých domovů se slibem, že se určitě budeme nadále scházet.

Před více než dvěma roky se v kostele Nejsvětějšího srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad sešla velice různorodá skupina varhaníků a zájemců o hru na varhany. Byli tu lidé nejrozličnějšího věku, od středoškolských studentů až po pracující duchodce, a různých profesí - studenti konzervatoře, učitelka hudby, právník, úřednice, zdravotní sestra, aj. Někteří již při liturgii hráli desítky let a chtěli se zdokonalit a dozvědět něco nového, ale byli tu i tací, kteří na varhany nikdy nehráli, ale chtěli oslavovat Boha svou hrou, případně k tomu byli dotlačeni potřebou varhaníka ve farnosti. Všichni jsme během přijímací zkoušky předvedli své schopnosti ve hře na klavír a hlavně slíbili, že budeme pilně cvičit a do budoucna hrát při liturgii, a byli jsme přijati.

Seznámili jsme se během týdenního prázdninového soustředění na Svaté Hoře u Příbrami, kde jsme byli i se svými kolegy z plzeňského kurzu. Postupem času se z nás stala skvělá parta. Já osobně jsem nikdy nebyla ve skupině lidí, se kterými bych si tolik rozuměla. Všechny nás spojovala víra, láska k hudbě a touha sloužit Bohu a lidem v kostele hrou na varhany. Ve svých farnostech jsme se potýkali s obdobnými problémy a vzájemně jsme si sdělovali své zkušenosti. Díky MgA. Miroslavu Pšeničkovi, který kurz vede, se mezi námi vytvořila jedinečná atmosféra přátelství, sounáležitosti a vzájemné podpory, takže přestože mezi námi byly velké rozdíly v úrovni hry, nikdo se nikomu nesmál, ale naopak jsme se vzájemně povzbuzovali, drželi si palce a těšili se z pokroků toho druhého.

Během soustředění na Svaté Hoře jsme měli velice zajímavé přednášky z organologie, gregoriánského chorálu, liturgiky, diri-

gování, dějin liturgické hudby, které nám přednášeli špičkoví odborníci. Rozhodně nechyběla ani duchovní náplň. Ráno jsme se mohli zúčastnit mše svaté v bazilice, potom jsme se společně pomodlili zpívané ranní chvály, modlili jsme se společně u jídla, v poledne Anděl Páně a večer byl zpíváný latinský kompletář. Na jeden den za námi přijel otec biskup Herbst, který pro nás měl duchovní přednášku a byl nám celý den k dispozici k duchovnímu rozhovoru. Celý týden byl zakončen slavností

mší svatou, kterou celebroidal plzeňský biskup Mons. František Radovský a na které jsme zpívali. Ze Svaté Hory jsem odjížděla nadšená, plná nových zážitků a vědomostí, fyzicky sice úplně vyčerpaná, ale duchovně nabitá.

Když jsem viděla, co všechno se budu muset naučit, byla jsem vystrašená a skálopevně přesvědčená, že to nikdy nedokážu. MgA. Miroslav Pšenička se ovšem ukázal jako skvělý učitel, který umí vše krásně vysvětlit, přesně ví, kde je chyba a jak ji odstranit, jak efektivně cvičit a jak si zafixovat potřebné návyky. Vše má pečlivě rozmyšlené a připravené. A tak jsme začali krůček po krůčku překonávat překážku za překážkou, a nakonec jsme společně zvládli věci, které jsem považovala za nemožné. Panu Pšeničkovi na každém žákovi záleží. S každým si vybudoval přátelský vztah, ale přesto zůstal přísným učitelem, který geniálně odhadne, co v každém žáku je a jak to z něho dostat. Je na první pohled vidět, že vedení kurzu pro něj není jen práce, ale především poslání a služba,

a že se tomu věnuje hodně nad rámec svých povinností.

Individuální výuka hry na varhany probíhala jednou týdně. Kromě toho jsme měli ještě jednou za čtrnáct dní výuku zpěvu ve skupinkách 2 až 3 žáků. Zpěv vyučovala skvělá pedagožka Bc. Lenka Pištěcká, DiS., která má se zpěvem a jeho výukou obrovské zkušenosti, a kromě jiného vede chlapecký pěvecký sbor Bruncvík. Paní Pištěcká se nám také maximálně věnovala a před zkouškami nám zcela nad rámec svých povinností dávala hodiny navíc u sebe doma. Tvrzení, že dokáže naučit zpívat každého, je zcela jistě pravdivé. Přesvědčili jsme se o tom u závěrečných zkoušek, neboť jsme všichni udělali ve zpěvu ohromný pokrok.

Jednu sobotu v měsíci byla celodenní skupinová výuka, během níž jsme se učili hudební teorii, organologii, liturgiku, dějiny varhanní literatury a liturgické hudby, gregoriánský chorál a dirigování. Každá sobotní výuka začínala zpíváním ranními chválami, které vždy připravila a nacvičila s ostatními skupinka žáků. Každá druhá sobotní výuka byla zakončena účinkováním při mši svaté, kde jsme nejprve zastávali funkci scholy a postupně ve skupinkách i hráli na varhany, dirigovali a nacvičovali repertoár s ostatními. Na sobotní ranní chvály často přišel i otec biskup Herbst.

Kromě toho jsme měli jedinečnou příležitost zahrát si na varhany v plzeňské katedrále při Přehlídce amatérských varhaníků, absolvovali jsme několik velmi zajímavých exkurzí po pražských varhanách, prožili si nezapomenutelné ranní roráty, zpívali gregoriánský chorál při latinské mši. Pan Pšenička nám zahrál na historické varhany ve Smečně, což byl nezapomenutelný koncert. Nakonec nám pan Pšenička domluvil možnost hrát na mších v několika farnostech a pomohl nám v začátcích, abychom to, co jsme se naučili, mohli postupně uplatnit v praxi.

Jsem si jistá, že se mnou budou všichni spolužáci souhlasit, když napíšu, že pro nás všechny byl celý kurz mimořádně přínosný, všichni jsme se naučili spoustu potřebných věcí, dokonce i dlouholetí varhaníci, a prožili jsme nezapomenutelné chvíle. Panu Pšeničkovi a paní Pištěcké patří náš upřímný obdiv a za veškeré jejich úsilí jim ze srdce děkujeme. Také děkujeme otci biskupovi, že si na nás našel čas ve svém přeplněném programu a opakovaně mezi nás přišel. Je pro nás velkým povzbuzením, když víme, že si biskupové a kněží našeho úsilí cení. V neposlední řadě bychom chtěli poděkovat arcibiskupství za to, že tento kurz zřizuje a dává tím varhaníkům možnost se vzdělávat tak, aby mohli svou hrou citlivě a vkusně podporovat liturgii a pomoci ostatním věřícím, aby svým zpěvem mohli oslavovat Boha.

Jitka Hrubá

Výstava roku 2014

je dle mého názoru k vidění ve Valdštejnské jízdárně na Malé Straně. Strávil jsem na ní přes tři hodiny... a jistě se vrátím.

Jde o nesmírně poučnou expozici, která nám jasně demonstruje, jak křesťanství - u nás latinského ritu - přineslo mezi pohanské bůžky nejen nové monoteistické náboženství, ale i kulturu a vzdělání.

Kláštery naše předky povznesly směrem k Pasovu, Salzburku, Regensburgu, Magdeburku, Římu..., a to v důležité době, kdy se z Evropy kmenů stávala

Berla opata Essa, detail přelom 12. a 13. století

Evropa národů, jak velmi přesně připomíná hlavní kurátor výstavy Vít Vlnas.

Unikátní výstava raně středověkého umění má název "Otevři zahradu rajskou" a představuje umění tehdejší Evropy na exponátech svezných z celé ČR a zapůjčených z dalších šesti zemí. Vedle špičkových děl umělecké plastiky či knižní kultury ukazuje mnohé příklady řemeslných výrobků denní potřeby. V tak reprezentativní ukázce se podle prof. Vlnase nepodařilo v tuzemsku vybraná díla dané epochy dosud nikdy shromáždit. „A nikomu z nás se během života již nepoštěstí vidět je spolu pohromadě,“ řekl na vernisáži kurátor.

Jak jsem uvedl, výstava se jmenuje Otevři zahradu rajskou, a to dle modlitby slavného Sugera (1081-1155), opata kláštera Saint Denis u Paříže. Opatství s benediktinským kláštelem bylo založeno v 7. století a jeho bazilika bývá označována za první gotickou stavbu. Pojem rajská zahrada se používá pro označení prostoru uprostřed klášterních budov, funguje jako místo odpočinku i rozjímání. Druhá metaforická rovina se v názvu pochopitelně vztahuje k Hospodinu.

Benediktini vůbec měli mezi svými zásadami jak moudré, například že „Klášter bez knihovny je jako hrad bez výzbroje“, tak moudré i vtipné zároveň. Bránci mi pošimralo opatovo doporučení: „Zejména v odpoledních hodinách ať jeden ze starších bratrů prochází všemi místnostmi a sleduje, zda některý z mladších namísto čtení nevěnuje se lenosti či tlachání.“

Benediktini byli v raném středověku

významným společenským činitelem, organizovali misie a stáli u počátku státní organizace společnosti. Když jsem na vlastní oči spatřil originál schvalovací listiny s pěti mocnými pečeti, kterou papež v roce 995 schválil vybudování 1. benediktinského kláštera v Praze-Břevnově, podlamovala se mi kolena úctou. Samozřejmě, že nejen k tomu kvalitnímu pergamentu z telecí kůže... Rovněž mě potěšilo, jak to ve Valdštejnské jízdárně minulou neděli návštěvnicky žilo.

Jedním z principů výstavy je plán kláštera ze St. Gallen, slavná středověká kresba ideálního modelu kláštera, která vznikla na počátku 9. století. Vzácná kresba však neopouští knihovnu opatství St. Gallen a na výstavě je reprodukována. Ze švýcarského kláštera byl ale zapůjčen první dochovaný zápis Řehole Benediktovy z 9. století, je jedním z nejceněnějších exponátů.

Z českých sbírek je ve výstavě například Pasionál abatyše Kunhuty, jiné rukopisy jsou prezentovány ve faksimilích. Během výstavy budou některá faksimile nahrazována originály... jak to umožní jejich nároky na klima a světlo. Informace o těchto změnách jsou na webu. Národní knihovna ČR na jediný den zpřístupní

Antifonář sedlecký, kolem r. 1250, pergamen

Vyšehradský kodex; na výstavě je k vidění jeho mistrná kopie a v zadní části jízdárny se "ve smyčce" promítá televizní dokument o jeho historii a významu.

S výstavou "Otevři zahradu rajskou" je pro mne spojeno kouzlo nechtěného: ohraničují ji nezapomenutelná data.

Tato vrcholně duchovní událost měla vernisáž na výročí VŘSR, v pátek 7. listopadu, a trvá do 15. března 2015, smutného výročí, kdy k nám vjela okupační nacistická vojska.

Milan Šimáček
foto: NG Praha

důležité zcela rozumět motlitbám, kterých se zúčastním.

Vojta: Já bych asi těžko něco měnil. V průběhu tvorby plánu mi všechny části přirostly k srdci a v rámci obřadu by mi chyběly. Jistě by bylo i mnoho dalších písní, které by se do obřadu hodily a zapadaly do celkového kontextu, avšak prostor je omezený a tak jsme se snažili zvolit to pro nás nejlepší a snad se nám to i do značné míry povedlo.

A co dál, do jakého hudebně-liturgického prostředí se vrátíte v běžném životě?

Kačka: V Řeži, kde teď bydlíme, je jen malá kaplička a pán, který se zápallem hraje oblíbené kancionálové písně, ale také pro mě dosud neznámé písně s neobvyklým, až tanečním rytmem.

Vojta: Obvykle nyní chodíme do kapličky v Řeži, kde máme zdatného pana varhaníka, a to hrou na varhany i zpěvem. Některé novější kusy nejsou úplně podle mého gusta, mám problémy především s texty, kdy některé verše jsou spíše „pseudoverše“ a i hudba bývá v těchto kusech na můj vkus až příliš do klasické dechovky. Jiné písně (často ty archaické) jsou však úžasné.

Za rozhovor děkuje

Jiří Kub

P.S.:

Že to takhle všechno k všeobecné spokojenosti dopadlo, to rozhodně není samo sebou. Byl to (kromě potenciálu hudby, která byla pro svatební liturgii použita) i výsledek pečlivé přípravy, výběru, nácviku, sazby a tisku not pro zpěváky a brožurek pro lid. Můžete se na přípravu a propagaci podívat na <http://trpaslicisvatba.skaut.org/liturgie/>, což všem doporučuji. Prosadit krásnou dramaturgii, ale odfláknout přípravu, tím bychom repertoáru, který nám leží na srdci, prokázali jediné medvědí službu, a to s odměnou, kterou známe z podobenství o pannách prozíravých a pošetilých.

Kdo na to nemá, ať se raději spokojí s Dvořákovými biblickými písněmi, kancionálkami, hosanovkami, nebo arií „Věrné milování“ z Prodané nevěsty.

Recenze

Zatímco u leckterého počínu se mi to velmi přičí, v kontextu stále existujícího a prosperujícího cyklu Dny soudobé hudby, respektive chrámových koncertů tohoto cyklu, zdá se mi velmi přiléhavé označit jejich existenci za zázrak. Organizačně nesmírně náročné vedení a dramaturgický plán leží na bedrech skupiny spolupracovníků vedených Danielou Bělohradskou a skladatelem a hudebním režisérem Zdeňkem Zahradníkem. Ti pro jeden z letošních koncertů, konaný v úterý 4. listopadu v kostele sv. Klimenta v Praze, připravili – vzhledem k termínu konání koncertu – velmi zajímavý a pestrý program kompozic současných skladatelů. V úvodu večera zaznělo Requiem, komorní skladba varhaníka, carillonisty, hudebního režiséra a pedagoga Radka Rejška. Skladba, v níž se autor vypořádává s úmrtím jedné z nejbližších osob – otce – je komponována přísně na latinský liturgický text včetně sekvence Dies Irae s ohledem na možnost jejího provozování v současném chrámovém prostředí. Tomu je kompozice přizpůsobena náročností partů, obsazením (varhany, trubka, sbor) i vedením vokálních linií (ponejvíce v reálném „dvojhlasu“, paralelně tenor a soprán, alt a bas). Ve skladbě autor využil klasické kompoziční techniky a zachovává i běžnou tonalitu. Jistými výstřelky jsou např. Agnus Dei, kde je text některých slov dělen po slabikách mezi hlasy sboru a capella, v této části až osmihlasého. Velmi je třeba ocenit nejen hudební výkon sboru a sólisty – žesťáře, ale především pohotové „zaskočení“ varhaníka Drahoslava Grice, který provedení skladby zachránil v hodině dvanácté, když přijal za náhle vážně nemocnou kolegyni úkol sólového doprovázeče pouhých několik hodin před provedením skladby aniž by to zanechalo stín na kvalitě jeho interpretace.

Z mladší generace se rekrutující skladatel velmi vyhraně osobnosti Jan Fila na tomto koncertu představil své Dva výjevy na texty jediné prorocké knihy Nového Zákona – Janova Zjevení. V názvu skladby užité latinské synonymum českého názvu knihy, z níž vycházela autorova inspirace – Apokalypsa – dávalo již předem na vědomí, že kompozice bude pojata osudově. Autorova prvotina pro varhany (sám je liturgickým varhaníkem v malebném prostředí pražského kostela sv. Matěje) poněkud překvapila svým rozměrem, který snad jen lehce překročil nosnost zvoleného tematického materiálu. Avšak v ostatních ohledech – výborně zvládnuté faktuře varhanního partu, spolupráci s interpretem na registrační stránce skladby, využití zvuku nástroje i v jistém smyslu správně vytěžené silné ideové kompoziční inspirace (nikoli však

plagiátorství) u Petra Ebena, jemuž je věnována druhá věta kompozice – byla skladba, a to i díky výbornému provedení, autorovi jistě dobrou vizitkou.

Z vokálních a vokálně instrumentálních skladeb, které následovaly v programu koncertu v provedení špičkového pěveckého sboru Pražští pěvci, bych se rád zastavil u moteta Aqua e vino Lukáše Hurníka, o jehož zásluhách na kompozičním, ale i hudebně osvětovém poli není pochyb. Skladba i její provedení byly skutečným zážitkem. Užiti poněkud neobvyklého instrumentáře – smíšený sbor byl doplněn o kontrabas, cembalo a bicí – kterého však autor využil zvukově nesmírně zajímavě a ve prospěch kompaktnosti cyklu, podtrhlo promyšlenost a systematickosti celku. Vyznění skladby, vycházející od řešení odvěkého „sporu“ vody a vína v části první přes passacaglii s interpretačně poměrně náročnými skoky ve vokálních partech v části druhé, až po část poslední – chorál, bylo místy poněkud konstruktivní, i tak ale bylo Aqua e vino přece jen pastvou pro sluch i ducha. Pražští pěvci v čele se Stanislavem Místrem pak opět ukázali, že jsou souborem povolaným k interpretaci soudobé vokální tvorby a že volba Českého rozhlasu zaznamenat i tento koncert byla jistě místná.

Pavel Šmolík

PROGRAM KONCERTU

Radek Rejšek: Requiem pro sbor, trubku a varhany
Smíšený sbor Sboreček (České Budějovice), sbormistr Pavel Šmolík
Jiří Pelikán - trubka, Jiřina Dvořáková
Marešová - varhany
pražská premiéra

Jan Fila: Dva výjevy z Apokalypsy pro sólové varhany. Hommage à Petr Eben
Draoslav Gric

Elena Kiral: Chór na téma času
světová premiéra
Petr Koronthály: Salve Regina
světová premiéra

Jan Vičar: To ro ron
- světová premiéra -
Pražští pěvci - sbormistr Stanislav Mistr

Lukáš Hurník: Aqua et Vino. Moteto pro smíšený sbor, bicí nástroje, kontrabas a cembalo
Markéta Mazourová - bicí nástroje,
Rostislav Tvrdík - kontrabas, Filip Dvořák - cembalo, Pražští pěvci - sbormistr Stanislav Mistr:
pražská premiéra

Z FARNÍHO VĚSTNÍKU

Snažím se, jak jen mohu, sledovat i některé farní věstníky. Je to v situaci, kdy Psalterium nemá „krajské a okresní dopisovatele“ jediný způsob, jak informovat čtenáře o dění mimo Prahu, Plzeň, Brno. Můžete to tedy chápat i jako výzvu k tomu, abyste se takovými lokálními dopisovateli našeho časopisu stali.

Tentokrát jsem narazil na zprávy ve věstníku farností Drahotuše, Partutovice, Potštát, Jezernice, Loučka, Podhoří. Kdo to nechce hledat na mapě, je to mezi Hranicemi a Lipníkem nad Bečvou. Přestože jsou to zprávy primárně smutné, potěšilo mě, jakou hezkou pozornost událostem ve farnostech věnují.

JiKu

PODĚKOVÁNÍ ZESNULÝM VARHANÍKŮM

† Josefu Šebestovi v Louče a † Zdeňku Haubeltovi v Partutovicích. 25 let svobody naší vlasti i včerejší patronku varhaníků sv. Cecílii s námi slavili již na věčnosti. Děkujeme jim za jejich práci pro farnost a také zvláště za varhanickou službu, kterou vykonávali i v nelehkých dobách totalitního režimu. Po jejich odchodu na věčnost varhany v kostelích neutichnou, neboť mají mladé nástupce. Panu Šebestovi, s nímž jsme se v Louče rozloučili 8. 11., děkujeme i za to, že tuto službu konal i v okolních farnostech, staral se o opravy loučského kostela a o kapličku sv. Antonína a ve své víře vytrval stále až do konce.

Také pan Haubelt po předání své služby varhaníka se dále aktivně zapojoval do farního i obecního dění, na svém místě hájil svou víru, pravidelně putoval a organizoval zájezdy na různá poutní místa, celkově přispíval k blahu celé obce, farnosti i ZD a až do poslední neděle († 12. 11.) pravidelně chodil ke svátostem. Kéž je náš Pán odplati čí maminky o připravení něčeho dobrého. Děkujeme. FARKA

RORÁTY

V Drahotuších v pondělí+úterý v 6:45; v Partutovicích ve čtvrtek+pátek 6:40; v Potštátě ve středu v 6:40 a dle domluvy v Podhoří v úterý v 6:20 zveme děti (v Partutovicích úplně všechny) po mši sv. na snídani. Zároveň prosíme ochotné ženy či maminky o připravení něčeho dobrého. Děkujeme. FARKA

Již třetí běh kurzu pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecéze v plném proudu

Varhanní kurz plzeňské diecéze má již své druhé absolventy, kteří převzali své závěrečné certifikáty z rukou Otce biskupa F. Radkovského. Stalo se tak „se vši parádou“ na závěr mše svaté v katedrále sv. Bartoloměje v Plzni, dne 14. září 2014. Slavnostnější a důstojnější hudební stránku této mše svaté by si asi nikdo z nás neuměl představit: Missa cum populo Petra Ebena, ve skvělém podání Pražského katedrálního sboru (na kůru, pod vedením regenschorio plzeňské katedrály Pavla Šmolíka), Scholy katedrály, Scholy sv. Jana Nepomuckého a sboru Rezonance (mezi lidem, pod vedením Petra Kryla), svatovítského varhaníka Josefa Kšici a žesťového ansámblu byla skutečně hodnotnou „tečkou“ za uplynulým dvouletým kurzem.

Nyní pokračuje kurz dalším během, kterého se účastní 9 kurzistů z různých koutů naší diecéze (Plzeň, Karlovy Vary, Sokolov, Město Touškov, Bor u Tachova, Klenčí p. Čerchovem).

Opět se sešla skupina varhaníků různého stáří, s různou mírou varhanických zkušeností a technické vyspělosti, které ale spojuje jeden zájem: zdokonalit se ve hře na varhany, naučit se správně doprovázet, získat poznatky z oblasti liturgiky, hudební teorie, nauky o varhanách, gregoriánském chorálu a v neposlední řadě, zdokonalit se ve zpěvu (a hlavně nebát se zpívat), pro varhaníky a varhanickou službu tolik potřebném.

Stejně, jako v předchozím běhu získávají kurzisté poznatky od odborníků z oblasti chrámové hudby: BcA. Pavel Šmolík, P.Christian Pšenička OPraem, Mgr.Petr Strnad, Ing. Jiří Reindl

a prof. Jitka Chaloupková (diecézní organologové), MgA. Markéta Schley Reindlová a další hosté.

Pro rozšíření obzoru a uvědomění si souvislostí mezi jednotlivými předměty, absolvují kurzisté i řadu dalších akcí. Hlavní, a jednou z nejdůležitější doprovodných akcí, je bezesporu letní týdenní intenzivní kurz na Svaté Hoře u Příbrami, kterým i současní kurzisté zahájili letos v červenci své dvouleté studium. Toto soustředění je společně pro plzeňský kurz a kurz při arcibiskupství pražském. Kurzisté tedy mají příležitost navázat přátelské kontakty, seznámit se se svými kolegy ze sousední diecéze a popovídat o radostech i starostech spojené s varhanickou službou. Díky většímu počtu účastníků (obvykle 25-40) se plně nabízí možnost vytvoření sboru, který během celého týdne nacvičuje repertoár na nedělní mši svatou. Zkoušky sboru probíhají 2x denně, před dopolední výukou a po večeri. Kromě skladeb pro nedělní bohoslužbu se sbor zdokonaluje ve zpívání ranních chval a latinského kompletáře, což jsou další pevné a neměnné pilíře průběhu dne. Přes den přednášejí pozvaní hosté na připravená témata z oboru chrámové hudby. Již tradičně se setkáváme s P. Christianem Pšeničkou (liturgika), Markem Vorlíčkem (sbormistrovství), Jiřím Reindlem (organologie), Stanislavem Předotou (gregoriánský chorál) a v neposlední řadě i s Otcem biskupem F. Radkovským, který již tradičně slouží nedělní mši svatou, za hudební účasti sboru, sestaveného z účastníků intenzivního týdne.

Důležitým bodem letošního soustředění byla i návštěva pražského Otce

biskupa Karla Herbsta, který pohovořil s kurzisty a nabídl svátost smíření.

Věříme, že náš varhanní kurz může do budoucna obohatit hudební život ve farnostech a přispět ke kráse a zušlechťení liturgie, a děkujeme tímto kurzistům za jejich vytrvalost, jejich čas a nasazení.

Markéta Schley Reindlová

RYBOVKA V PEKLE

Rybova takzvaná Česká mše vánoční je v blízkosti Vánoc často skloňovaným i hraným titulem. V tomto kontextu bych ráda zmínila jednu z „Rybovek“, jejíž historie je opravdu uvedeníhodná. Rybovky, kterou po více jak padesát let v Plzeňském „Pekle“ (koncertním sálu dřívějšího Posádkového domu armády v centru města) dával soubor řízený Dr. Otou Šmolíkem.

Padesát let v dějinách neznamena prakticky nic, v měřítku lidského života je to ale doba velmi dlouhá. Půl století už stojí za zmínku. Začátek byl velmi skromný: vystoupení sboru s doprovodem varhan na aktivu pracovníků Školského odboru. Z balkonu auly gymnázia se nesly sbory J. Maláta, Steckerových koled... Na tyto začátky vzpomíná i houslista orchestru K. Bicek. „Na začátku 60. let přichází na plzeňské gymnázium nový profesor matematiky a fyziky Ota Šmolík. Spolu s jeho věkovými vrstevníky přišli na myšlenku navázat na dřívější tradice aktivního muzicírování na gymnáziu a sestavili na škole pěvecký sbor a několik instrumentalistů z řad studentů a přátel školy. Ke spoluúčasti přizval členy tehdy v Plzni působícího Pěveckého a orchestrálního sdružení – jak členy sboru, tak orchestru. Na koncertech byla prováděna díla s vánoční tematikou a Rybova Česká mše vánoční. Uskutečňování těchto koncertů vyžadovalo velké odvahy všech účinkujících s ohledem na stávající politickou situaci. Tento „propagátorský čin“ byl plzeňskou veřejností nadšeně přijat. Sólové party převzali sólisté Opery DJKT v Plzni. K přerušení činnosti došlo na dva roky v době „normalizačního období“. Po nucené přestávce však pokračovala i nadále, a tak plzeňskou hudební veřejností přeplněný sál byl více jak padesátkrát odměněn předvá-

pokračování na další straně

Ukončení dalšího běhu kurzu pro varhaníky

Vážení a milí čtenáři,

máme tu konec dalšího ročníku dvouletého kurzu pro chrámové varhaníky plzeňské diecéze, který začal ve školním roce 2012/2013. Ještě předtím byl pro nás kurzisty připraven intenzivní kurz na Svaté Hoře, o kterém již bylo napsáno v předchozích článcích tohoto hudebního občasníku plzeňské diecéze.

Popisovat zde celý kurz den po dni je takřka nemožné, protože toho co jsme každý z nás zažili a čemu všemu jsme se zde naučili, je mnoho a určitě pro každého z nás velice přínosné. Většina z nás, kteří jsme se přihlásili do tohoto kurzu, jsme byli amatérsky hrající a zpívající lidé, kteří hráli ve svých farnostech na varhany. Měli jsme zájem a především chuť se naučit nové písně, techniky. Troufám si říct, že málokdo z nás zúčastněných věděl, co ho zde čeká. Velmi zjednodušeně bych tento kurz přirovnal k dálkovému studiu. Co dva týdny měl každý z nás individuální hodinu varhan s naší vyučující Markétou Schley Reindlovou a hodina zpěvu byla většinou s dvěma a více kolegy u pana Petra Strnada. Na konci každého měsíce v sobotu od 9:00 do 17:00 jsme absolvovali hromadnou výuku, která byla vždy příjemně stráveným časem. Dozvěděli jsme se zde plno nových a poučných informací o varhanách, hudební teorii, historii hudby apod., které nám vysvětlovali a přednášeli lidé, kteří se daným tématem zabývali dlouhou dobu. Absolvovali jsme také exkurzi varhan po západočeské metropoli, kam bychom se za normálních okolností vůbec nedostali. Tak jako na konci každého školního roku se prověřují žáci zkouškami, aby dostali vyhodnocení formou vysvědčení, tak i my jsme po každém roce v červnu měli zkoušky písemné i ústní, abychom my i naši vyučující zjistili kolik nám toho utkvělo v paměti při společně stráveném čase celého roku, při kterých byli přítomni prof. Jitka Chaloupková, Petr Strnad a samozřejmě naše vyučující Markéta Schley Reindlová. Naše vzájemné snažení nám přineslo i sladké ovoce v podobě Přehledky amatérských varhaníků. Na konci května jsme se setkali s kolegy z kurzu v pražské diecézi, kteří přijeli za námi do Plzně a každý z nás zahrál po jedné z písní a skladbě, které jsme se naučili v průběhu celého roku. Na úplném konci naší dvouleté cesty nám všem absolventům tohoto kurzu byl předán v plzeňské katedrále certifikát z rukou plzeňského biskupa Mons. Františka Radkovského. Stalo se tak na konci mše svaté v neděli 14. září 2014 o Svátku sv. Kříže, při němž zněla Ebenova Missa cum Populo.

Bylo nás celkem 12 statečných různého věku, jmenovitě: Marie Balíková, Vladimíra Falkenauerová, Eva Haufová, Rita Masný, Martin Matuška, Tereza Moravcová, Martina Nováčková, Pavel Samek, Libuše Schödlbauerová, Stanislava Vitoňová, Jan Wustinger a Barbora Šurinová. Ještě doplňuji, že Stáňa Vitoňová a Pavel Samek k nám přišli po absolvování tohoto kurzu při pražské diecézi.

Proč statečných? Nemusíte se bát, že to bylo něco nepříjemného ba dokonce nemožného, absolvovat tento kurz. Piši to proto, že mezi zúčastněnými byli studenti, pracující, i lidé, kteří se ve svém pokročilém věku chtěli zdokonalit a dozvědět se něco nového. Já osobně před těmito lidmi smekám pomyslný klobouk, protože to každého z nás určitě stálo plno úsilí, leckdy i přemlouvání se a také plno času stráveného dojížděním, protože většina z nás nebyla z Plzně, kam jsme museli dojíždět na již zmíněnou výuku.

Důvod, proč se do tohoto dvouletého kurzu nejen o varhanách každý z nás přihlásil, nebo kde se o něm dozvěděl, je u každého specifický a odlišný od ostatních. Vybral jsem jeden ze všech příběhů mé kolegyně Evy Haufové z Habartova, který s jejím svolením uveřejňuji. Jen doplňuji, že je to přesně tak, jak to cítila a napsala ona sama:

„Ve svých 52 letech (nevěřící) jsem si sedla poprvé za varhany, v domnění, že nic není problém, když hraji na klavír. Však on mi někdo poradí co a jak mám hrát. Po pár měsících tápání a hledání jsem se přihlásila na varhanický kurz do Plzně. Velmi oceňuji individuální přístup k jednotlivým kurzistům, vždyť každý jsme na jiné úrovni znalostí. Všichni lektori po svých přednáškách se nám věnovali a dávali rady na naše konkrétní dotazy. Pro mě osobně to bylo velkým přínosem, naslouchat co a jak chodí jinde. Exkurze po varhanách? Krásné, veselé a poučné výlety do míst, kam bych se jinak nedostala. Dnes jsem pokřtěný praktikující katolík a děkuji Pánu Bohu, všem vyučujícím a spolužákům, že jsem mohla být v tomto kolektivu. Věřím, že se zase sejdem, navštívíme společnou výuku dalšího kurzu, setkání varhaníků...“

Také bych rád ještě jednou poděkoval za veškerou práci a snahu nás naučit co nejvíce z chrámové hudby, nauky o varhanách, hudební teorie, zpěvu, organologie, liturgiky, gregoriánského chorálu a dalších neméně zajímavých témat především paní Markétě Schley Reindlové, panu Petru Strnadovi, paní prof. Jitce Chaloupkové, panu P. Christianovi Pšeničkovu, panu ing. Jiřímu Reindlovi a v neposlední řadě panu biskupovi Mons. Františku Radkovskému

i dalším, neméně významným lidem, kteří nám dávali přednášky.

Na závěr mi dovolu zprostředkovat vám ještě jedno hezké a milé poděkování od mé kolegyně Marie Balíkové z Nepomuku: *„Děkuji všem vyučujícím, především mé hlavní vyučující MgA. Markétě Schley Reindlové za trpělivost a snahu mne hodně naučit. Za hezká setkávání se spolužáky a dalšími významnými lidmi, které jsem v době konání kurzu potkala. Děkuji plzeňskému biskupství, že pořádá tento kvalitní kurz a panu biskupovi Františku Radkovskému za hezký proslov a předání osvědčení k vykonávání varhaníka v katedrále sv. Bartoloměje, dne 14. září letošního roku. Hraní na varhany se stalo součástí mého života a přináší mi radost. Snažím se, abych dobře doprovázela bohoslužby v naší farnosti. Za vše srdečně děkuji.“*

Co říci na konec? Dvouletý kurz pro chrámové varhaníky byl pro nás velkým přínosem i životní zkušeností. Já osobně si myslím, že tím certifikátem, který jsme dostali, to ani pro jednoho z nás neskončilo a nemělo by skončit. Martin Matuška a Tereza Moravcová se přihlásili do pokračovacího ročníku a já věřím, že se i my ostatní budeme dál v hraní a zpěvu i nadále zdokonalovat, k tomu ať nám dopomáhá Bůh. Amen.

Jan Wustinger, Nýrsko

dokončení z předchozí strany

nočním dárkem v podobě pastorální hudby zejména českých autorů.

Ve snaze zkvalitnit obsah programů jak po stránce výtvarné, tak i po stránce literární nás osud „zavál“ k takovým osobnostem, jako byli Cyril Bouda, Jaroslav Seifert, František Kožík, Ladislav Stehlík, František Nepil nebo Miroslav Horiček. Do programu přispívali i plzeňští výtvarníci - dřevoryty Josef Hodek, Josef Jícha, grafikou Marie Lacigová. Slovem provázeli například Radovan Lukavský, Ladislav Chudík a další.

Nikdo z nás však nemládně, a tak se zdá, že letošní Rybovka v plzeňském Pekle bude již ve znamení už pouze symbolické dirigentské účasti více jak osmdesátiletého iniciátora této bohulibé a v komunistické éře duchovně neobvykle oblažující kulturní události. Řečeno slovy jednoho z přispěvatelů programových brožur plzeňských Rybovek:

*„Bílým šátkem mává,
kdo se loučí,
každého dne se něco končí,
něco překrásného se končí.“*

Bohu díky.

-jša-